

Torsdagen den 11 november

Kl. 14.00

---

*Om förslag till lag
om förbud mot
asbest*

§ 1 Herr talmannen meddelade att herr *Wachtmeister* i Johannishus denna dag återtagit sin plats i riksdagen, varigenom herr Bengtssons i Sölvesborg uppdrag som ersättare för honom upphört.

§ 2 Om förslag till lag om förbud mot asbest

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK erhöll ordet för att besvara herr *Hagbergs* i Borlänge (vpk) den 22 oktober anmälda fråga, 1976/77:34, och anförde:

Herr talman! Herr Hagberg i Borlänge har frågat mig om regeringen avser att för riksdagen framlägga förslag till lag om förbud mot asbest.

För asbest och asbesthaltiga material har arbetarskyddsstyrelsen under de senaste åren med stöd av arbetarskyddslagen utfärdat stränga föreskrifter om hygieniska gränsvärden och hantering. Även förbud att använda asbest har utfärdats. Målet är att få bort asbest och asbestprodukter från arbetslivet.

Ett totalförbud i särskild ordning innebär inte att vi uppnår detta mål snabbare. Vi får inte den vägen fram ersättningsmaterial där sådana ännu inte finns. Framför allt löser en lag om förbud mot asbest inte det svåraste problemet, nämligen att skydda dem som arbetar med exempelvis rivning av hus eller reparation av båtar, där asbest kan förekomma i stor mängd. Ett förbud skulle därför förutsätta omfattande dispensmöjligheter, generellt eller i varje enskilt fall.

Den rätta vägen att få bort asbesten ur arbetslivet är enligt min mening att arbetarskyddsmyndigheterna fortsätter sin kartläggning av alla arbetsplatser där asbest förekommer och ser till att de stränga föreskrifter som finns iakttas. Med anledning av uppgifter om nonchalans mot gällande säkerhetsbestämmelser vill jag starkt understryka vikten av att dessa följs i alla delar. Vi måste skydda dem som arbetar på de här arbetsplatserna. Den viktigaste förebyggande åtgärden är givetvis att ersätta asbesten med icke hälsofarligt material. Här pågår ett omfattande utvecklingsarbete som börjat ge goda resultat.

Mot bakgrund av de föreskrifter som gäller och det omfattande säkerhetsarbete som pågår är ytterligare lagstiftningsåtgärder f. n. inte påkallade. Jag vill tillägga att riksdagen så sent som i våras uttryckte samma mening. Jag vill än en gång understryka vikten av att föreskrifterna följs. Jag kommer att följa denna fråga med stor uppmärksamhet och vid behov initiera ytterligare åtgärder.

Torsdagen den
11 november 1976

*Om förslag till lag
om förbud mot
asbest*

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk):

Herr talman! Jag har ställt frågan med anledning av att de asbestanvisningar som utfärdades förra året enligt Metall och tidningen Metallarbetaren inte har följts upp i den ordning som de som stödde de här anvisningarna kunnat vänta sig.

Asbestproblemet är uppdelat i två avsnitt: det gäller dels den asbest som importeras och används i produktionen, dels den som redan finns på våra arbetsplatser och som påträffas när man skall göra ingrepp av olika slag.

Ett förbud mot import av asbest skulle, enligt min mening, tvinga fram nya produkter. Metallarbetaren påtalar ju också att det inte kommit fram ersättningsmaterial i den takt man tänkte sig, när man antog anvisningarna. Jag menar alltså att ett förbud mot asbestimport är ett sätt att framtvinga ersättningsmaterial. Anvisningarna för användning av ersättningsmaterial är ju också oerhört diffusa, och de är inte tvingande. Asbestfaran är så stor att vi måste tvinga arbetsköparna att gå över till andra produkter, och därför behövs det kraftåtgärder. Därför motsatte sig också vänsterpartiet kommunisterna förra året att socialutskottet inte tog något initiativ i frågan. Vi ville ha ett förbud mot asbest. Ett förbud mot asbest skulle också ha den gynnsamma effekten att vi i en framtid inte skulle få något mer asbestmaterial i detta land att ha anvisningar om.

Det andra problemet är att det är poänglöst att förbjuda den asbest som redan finns. Här måste man få en skärpning av bestämmelserna, men enligt Metall och Metallarbetaren nonchaleras även de bestämmelser som redan finns. Det är en allvarlig fråga hur denna nonchalans kan uppkomma, men den måste bero på den vaga formuleringen av anvisningarna. Här måste man ställa sig frågande om det inte också blir nödvändigt att på något sätt straffa dem som är ansvariga för arbetena. Är det inte så att arbetsköparna är ansvariga för sina arbetsplatser? Måste man inte – för att tvinga dem att följa de här anvisningarna – införa sanktioner? – En annan mycket viktig sak är den motargumentation som förts ute på arbetsplatserna och som säger att asbest inte är farlig.

Därför skulle jag vilja fråga: Är inte ett importförbud ett effektivt sätt att få fram ersättningsprodukter? Och till sist vill jag fråga: Kan man förvänta sig sanktionsbestämmelser mot de arbetsköpare som bryter mot bestämmelserna?

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK:

Herr talman! Sanktionsbestämmelserna kommer upp när vi diskuterar och tar ställning till en ny arbetsmiljölög.

När jag fick Metallarbetaren i min hand tog jag omedelbart kontakt med arbetarskyddsstyrelsen. Vi har nu fått reda på att vid två av de företag som nämnts i Metallarbetaren används ingen asbest i nyproduktionen. Däremot kan asbest påträffas vid reparationsarbeten i gamla installationer. Det har visat sig att skyddsföreskrifterna inte alltid har följts

Torsdagen den
11 november 1976

*Om förslag till lag
om förbud mot
asbest*

vid sådana arbeten. Det är givetvis helt otillfredsställande. Yrkesinspektionen har nu sett till att föreskrifterna följs.

Vid det tredje företaget används asbestprodukter för att skydda de anställda mot risker med smält järn. För det ändamålet finns inte något fullgott ersättningsmaterial i dag. Allt asbestarbete, inkl. rivning av gamla installationer, sker med stränga skyddsåtgärder.

Vad som togs upp i tidningen – och med rätta – var att ett lager av den numera helt förbjudna blåasbesten påträffats. Det hade förbigåtts vid en tidigare inventering. Det här materialet hade inte använts på länge. Det har nu grävts ned i jorden på ett sådant ställe där det inte kan åstadkomma skada.

Det är ju på det viset att ett regelrätt förbud mot asbest inte löser det problemet att man ännu så länge måste ha asbest till vissa saker: bromsband, kopplingslameller, ugnar vid järnverk för att undvika risker med smält järn. Men på väldigt många andra områden har man lyckats undvika asbest helt och hållet och övergått till ersättningsmaterial. Man använder mineralull eller glasull för isolering. Ett annat exempel är fasadmateriel av asbestcement, som ersatts med plastbelagd plåt. I andra produkter, spackelmassor och sådant, har man övergått till mineralull som fyllnadsmaterial.

Det pågår alltså ett intensivt utvecklingsarbete för att få bort asbest ur arbetslivet, därför att asbest är farlig för människorna.

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk):

Herr talman! En av anledningarna till den nonchalans som kunnat förekomma är den debatt som förts bland s. k. experter, som säger att det varit en hysteri i asbestfrågorna. Jag skulle tro att den sanering som skett på arbetsplatserna inte så mycket haft anvisningarna som bakgrund utan just insikten hos dem som handhaft asbest, att den är farlig – i och med att katastrofen vid Nohab blev känd.

Men när anvisningarna gavs ut kom en motreaktion från experter: det var inte så farligt med asbest. Den diskussionen fortsätter. Detta är allvarligt och det är den saken Metall tar upp.

Jag skulle därför vilja ha ett klart besked från arbetsmarknadsministern om hur han ser på arbetsmiljöfarorna. Jag tror att det är mycket viktigt att just de ansvariga – arbetarskyddsstyrelsen och arbetsmarknadsministern – klart säger ut att man skall införa bestämmelser så snart man misstänker att fara föreligger – vi har silikosen i färskt minne, en fara som läkarna länge nonchalerade och som vi vet finns kvar än i dag. Måste inte då arbetsmarknadsdepartementet och arbetarskyddsstyrelsen tillbakavisa varje nonchalans, såsom uttalanden om asbesthysteri o. d.? Jag tycker det är viktigt att få svar på frågan om arbetsmarknadsministern ställer sig bakom den uppfattningen.

Vi har inte sanerat all import av asbest. Vi har ganska stor import kvar än i dag. Jag vill därför fråga i vilken takt arbetsmarknadsministern tänker sig att vi nu skall få bort asbesten. Vilka bestämmelser och vilka

*Om förslag till lag
om förbud mot
asbest*

för arbetsköparna tvingande åtgärder kan vi införa för att få nya produkter i stället? Det är uppenbart att Metall, som berörs av denna fråga, inte är tillfreds med det förfaringssätt som hittills har tillämpats.

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK:

Herr talman! Jag har redan offentligt vid flera tillfällen skarpt kritiserat dem som nonchalerat asbestens faror. På den punkten finns alltså ingen som helst oklarhet. Arbetarskyddsstyrelsen har också bildat en arbetsgrupp, där arbetsmarknadens parter är representerade. Man har vidare under den senaste tiden genomfört en rad skärpningar av anvisningarna. Efter årsskiftet kommer inte färger, lim och liknande produkter, som innehåller asbest, att få användas. Jag vet också att de hittillsvarande resultaten av arbetsgruppens verksamhet skall samlas i en rapport, som jag tror kommer att bli klar ungefär vid årsskiftet.

Det har förekommit en omfattande information om asbestens faror, där arbetarskyddsstyrelsen och de fackliga förtroendemännen och förtroendekvinnorna har gjort betydande insatser. De anvisningar som finns och de, tror jag, 13 tillägg som kommit ut under 1975 och 1976 ges om två tre veckor ut i en ny skrift, som ytterligare skall informera om asbestens farlighet.

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk):

Herr talman! Asbesten är farlig för människan, och därför bör den stoppas så snart som möjligt. Jag anser naturligtvis att ett förbud är det effektivaste sättet att åstadkomma detta, men det är inget principiellt krav utan jag anser att ett förbud är den riktiga vägen med hänsyn till att de anvisningar vi i dag har inte ser ut att ge något resultat.

Men vad gäller hanteringen av den asbest som redan finns säger arbetsmarknadsministern att man eventuellt kan förvänta en ny lag. Jag vill här peka på en princip som jag tycker är viktig och som jag menar att arbetsmarknadsministern borde kunna uttala sig om. Om den som har hand om verksamhet av detta slag bryter mot anvisningarna, skall då vederbörande inte straffas på något sätt? Av Metalls och mina egna erfarenheter framgår nämligen att det enda språk som en arbetsköpare som bryter mot bestämmelserna begriper är hot om böter eller fängelse.

En annan principfråga, där jag skulle vilja ha ett besked från arbetsmarknadsministern, om han kan lämna ett sådant, är följande: Måste inte en sanktionsbestämmelse äga tillämpning på ett företag som brutit mot en anvisning men som inte har fått något påpekande från yrkesinspektionen? Om yrkesinspektionen först skall göra ett påpekande, kan ju företaget bryta mot bestämmelsen under lång tid och kan fällas först efter att ha underlåtit åtgärd efter ett sådant påpekande. Ett skadestånd måste kunna utdömas omedelbart efter det att ett brott mot anvisningarna har upptäckts.

Torsdagen den
11 november 1976

*Om åtgärder för att
förbättra sysselsättningsläget i
Blekinge*

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK:

Herr talman! Det var bra att herr Hagberg i Borlänge sade att ett totalförbud inte löser problemen, utan att vi kan gå framåt på den väg som vi nu följer.

Den gällande arbetarskyddslagstiftningen saknar inte alls tänder. Yrkesinspektionen kan utfärda förbud och gör det också. Bryter en arbetsgivare mot ett sådant förbud, kan det bli ett omedelbart stopp genom ingripande av skyddsombudet. Straffet kan då bli böter eller fängelse. Yrkesinspektionen kan vidare utfärda vitesföreläggande, och om arbetsgivaren inte rättar sig efter detta, kan vitet dömas ut.

Arbetsmiljöutredningens förslag, som nu bearbetas i arbetsmarknadsdepartementet, innebär skärpningar. Utredningen har föreslagit straffbestämmelser i en lång rad fall. Direkta straff skulle kunna utdömas, om arbetsgivaren bryter mot föreskrifter som arbetarskyddsstyrelsen har utfärdat, t. ex. om förbud mot användning av en arbetsprocess eller en kemisk produkt.

Det pågår alltså ett arbete på detta område. Exakt vad arbetsmiljölagen kommer att innebära vet vi inte i dag. Men arbetet är i gång, i detta särskilda fall just för att få bort asbesten ur arbetslivet, därför att den är farlig för människorna.

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk):

Herr talman! Jag sade inte att jag accepterar det tillvägagångssätt som nu tillämpas utan jag sade, att det inte är något principiellt krav för mig att stoppa asbesten genom förbud. Men förbud är kanske den enda vägen som gör det möjligt för oss att slippa ytterligare asbest i arbetslivet – inget annat hjälper tydligen.

Jag är naturligtvis mycket tillfredställd över att arbetsmarknadsministern så klart tar avstånd från dem som har talat om asbesthysteri m. m., för de har verkligen gjort hela arbetsmiljödebatten en björntjänst.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om åtgärder för att förbättra sysselsättningsläget i Blekinge

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK erhöll ordet för att besvara herr *Bengtssons* i Sölvesborg (m) den 8 november anmälda fråga. 1976/77:54, och anförde:

Herr talman! Herr Bengtsson i Sölvesborg har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att förbättra sysselsättningsläget i Blekinge. Bakgrunden till herr Bengtssons fråga är bl. a. att ett antal företag inom länet har minskat antalet anställda.

Jag delar den oro som herr Bengtsson känner för sysselsättningsutvecklingen vid bl. a. vissa exportriktade företag inom Blekinge län.

För att stödja sysselsättningen intill dess att konjunkturuppgången blir

Torsdagen den
11 november 1976

*Om åtgärder för att
förbättra sysselsätt-
ningsläget i
Blekinge*

mera påtaglig har regeringen beslutat om en rad stimulansåtgärder, bl. a. för att öka företagets investeringar. Inom regeringskansliet prövas vidare behovet av särskilda stödåtgärder till bl. a. teko- och skoindustrin samt varvsindustrin. Dessa åtgärder blir självfallet av betydelse också för situationen i Blekinge län.

Företag utanför det s. k. allmänna stödområdet kan vidare få lokaliseringssöd t. ex. när en ort hotas av avsevärd arbetslöshet till följd av industrinedläggning eller när ett område med ensidigt näringsliv behöver tillföras ytterligare industrier.

Arbetslösheten i Blekinge län ligger fortfarande på en förhållandevis låg nivå. Antalet hos arbetsförmedlingarna anmälda arbetslösa kassamedlemmar uppgick i oktober 1976 till 650 personer mot 826 i oktober 1975.

I länet har antalet kvarstående lediga platser ökat – men bara litet – vid motsvarande jämförelse. Inom industrin har antalet minskat medan en uppgång kan noteras inom offentlig verksamhet – främst hälso- och sjukvård. Antalet lediga platser har särskild betydelse för de nytillträdandes – främst ungdomars och kvinnors – möjligheter att få ett arbete. För att stödja dessa grupper vidtas särskilda åtgärder av arbetsmarknadsmyndigheterna.

Regeringen har också beslutat att en rad arbetsmarknadspolitiska stödåtgärder fortfarande skall vara i kraft. Bl. a. gäller detta åtgärder som syftar till att stärka såväl de nytillträdandes som de äldres och handikappades ställning på arbetsmarknaden. Om arbetsmarknadsläget skulle försämrats kommer ytterligare insatser att kunna göras.

Herr WACHTMEISTER i Johannishus (m):

Herr talman! Eftersom jag i dag har återinträtt i tjänst har herr Bengtsson i Sölvesborg inga möjligheter att själv ta emot arbetsmarknadsministerns svar på frågan, men jag ber att på såväl herr Bengtssons som mina egna blekingska vägnar få tacka arbetsmarknadsministern för svaret. När statsrådet Ahlmark säger sig dela frågeställarens oro för sysselsättningens utveckling i Blekinge, är vi förvissade om att statsrådet också kommer att följa den utvecklingen.

Det är alldeles riktigt, som herr Ahlmark säger, att vi har en förhållandevis låg arbetslöshet i Blekinge i dag, och det beror väl till stor del på att vi har en länsarbetsnämnd där nere som är sällsynt lätt att samarbeta med. Men samarbetsviljan hos alla parter må vara hur stor som helst – ibland räcker det inte därmed. Skoindustrin är just ett exempel som arbetsmarknadsministern nämnde och som också frågeställaren särskilt har pekat på i sin fråga. Där är läget allvarligt och mycket snara stödåtgärder är av nöden, inte minst med tanke på att just den industrin ger så många kvinnliga arbetstillfällen. Speciellt för den kvinnliga arbetskraften är läget bekymmersamt i Blekinge.

Om situationen för dagen är särskilt allvarlig för skoindustrin så avtecknar sig mot horisonten mycket otrevliga moln i form av svårigheter för andra företag. Och inte blir det för Blekinges del bättre av att så

*Om åtgärder för att
förbättra sysselsätt-
ningsläget i
Blekinge*

många företag i vårt län är filialarbetsplatser, som alltså har moderföretaget i annat län. Man vet ju hur det går när det blir bekymmer för moderföretagen. De som befinner sig i utkanterna drabbas först av inskränkningar.

Jag skall inte ta upp tiden med att räkna upp alla de företag som kan få det besvärligt i framtiden, utan jag vill endast framhålla att vi inte bara får följa utvecklingen och sedan lita till att länsarbetsnämnden skall träda till när det behövs, hur bra den än fungerar. Det bästa måste givetvis vara att vidta olika åtgärder i tid, så att länsarbetsnämnden aldrig behöver kopplas in:

Från den synpunkten innehåller arbetsmarknadsministerns svar på frågan så många påtagligt positiva uttalanden att inget mera återstår för mig än att ännu en gång tacka för svaret.

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK:

Herr talman! Herr Wachtmeister har alldeles rätt i att det framför allt är kvinnorna och ungdomarna i Blekinge län som har problem. De allmänna siffrorna är visserligen inte särskilt alarmerande f. n. vad gäller sysselsättningen. Men av det totala antalet arbetssökande i Blekinge var 40 % under 24 år. Det understryker vikten av den ungdomsgaranti, som nu så snabbt som möjligt skall förverkligas, så att alla ungdomar kan garanteras arbete, praktik eller utbildning.

Jag har också tittat på läget för kvinnorna. En annan del av statistiken visar att det är 1 668 arbetssökande i Blekinge som uppgivit sig icke ha arbete. Av dem var 949 kvinnor. Ser man vidare på vilken ålder dessa kvinnor har, finner man att 430 av dem var under 24 år.

Den bild som herr Wachtmeister här gav av läget är alltså korrekt.

Jag vill därför nämna att Embla Sko i Sölvesborg, som ägs av Klafre Sko, har fått 2 milj. kr. nyligen i försörjningsberedskapslån för att kunna upprätthålla driften ett år. Under den tiden skall man undersöka försättningsarna att bygga upp en från försörjningsberedskapssynpunkt tillfredsställande skoproduktion i landet.

Sedan är det också alldeles sant att det finns företag som är beroende av den allmänna exportutvecklingen. Då är det naturligtvis allvarligt för Volvo i Olofström, när Volvos försäljning i USA har minskat med 36 % från 1975 till 1976. Då har vi skäl att känna oro.

Därför är det viktigt att vi kommer till rätta med vårt lands ekonomiska problem. Regeringen är fast beslutet att ta krafttag för att verkligen underlätta situationen för den svenska exportindustrin.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
11 november 1976

*Om utrikesminis-
terns tal i FN*

Fru utrikesministern SÖDER erhöll ordet för att besvara herr *Siegbahns* (m) den 8 november anmälda fråga, 1976/77:58, och anförde:

Herr talman! Herr Siegbahn har till mig ställt följande fråga:

I såväl remissdebatten som LO-tidningen har väsentliga delar offentliggjorts av ett tal, som man påstår att förre utrikesministern Sven Andersson skulle ha hållit i FN om inte regeringsskifte ägt rum.

1. Finns ett färdigt sådant tal på utrikesdepartementet?
2. Har detta i så fall, med eller utan tillstånd, lämnats ut till allmänheten av någon tjänsteman i departementet?
3. Vilka kommentarer önskar fru utrikesministern göra med anledning av det inträffade?

Som svar får jag meddela följande:

1. Ett färdigt tal har aldrig förelegat i utrikesdepartementet. Däremot har naturligtvis ett preliminärt utkast utarbetats.

2. Ingen tjänsteman på departementet har haft bemyndigande att lämna ut detta utkast. Om uppgifter om innehållet kommit till massmedias kännedom har det skett på sätt som jag inte känner till.

3. Jag finner det inträffade ej påfordra några andra kommentarer från min sida.

Herr SIEGBAHN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka fru utrikesministern Söder för svaret på min fråga.

Det kan naturligtvis tyckas att den rör en förhållandevis obetydlig incident, men de principiella aspekterna är mycket betydelsefulla. De är av två eller kanske t. o. m. tre slag.

Innan jag går in härpå vill jag dock konstatera fakta i saken. Inom utrikesdepartementet hade man, liksom alltid vid liknande tillfällen, under en tid varit sysselsatt med att utarbeta ett tal som utrikesministern skulle hålla vid FN:s generalförsamling. Detta förelåg aldrig i något slutgiltigt skick utan endast i utkast – ett utkast i vilket utrikesministern sålunda normalt skulle kunna både stryka och lägga till och inte minst tona ner formuleringar.

Detta utkast – jag vet inte om det var den första, andra eller tredje versionen – har sedan lämnats ut till allmänheten. Jag är helt klar med att detta icke har skett genom dåvarande utrikesministern Sven Andersson utan således måste ha skett genom någon tjänsteman vid UD. Utlämnande av handlingar, där tystnadsplikt gäller, är enligt vissa kriterier straffbart enligt brottsbalken 20:3.

Vi har under århundraden i Sverige utbildat en ytterligt förnämlig tjänstestemannakår, vars skicklighet och lojalitet mot olika regeringar varit utomordentligt hög. Under senare år har emellertid en påtaglig uppluckring inträffat på en del håll. Delvis hänger denna kanske samman med nya inslag i utnämningsspolitiken, som t. o. m. kommit till uttryck i den

nya grundlagen. Även den tidigare regeringen hade vissa bekymmer på denna punkt från håll som man kanske skulle kunna gissa varit starkt vänsterbetonade. Man kan frukta att ett maktbyte efter 44 års mer eller mindre enpartibetonat styre kommer att skapa särskilda påfrestningar för vissa tjänstemäns lojalitet, vilket vi redan sett vissa exempel på; jag vill understryka ordet *vissa*, ty jag är övertygad om att det endast rör sig om ett fåtal personer, men även detta kan i olika sammanhang vara allvarligt nog.

Tyvärre finns det skäl att påstå att läckage inte varit mindre förekommande i UD än i andra departement, snarare tvärtom. Detta är speciellt allvarligt. Vad inrikespolitiken beträffar känner folk i allmänhet till förutsättningarna för vårt politiska handlande, varför läckage och andra yttningar av bristande tjänstemannaloyalitet kan begränsas till sina skadeverkningar. Men så är inte fallet när det gäller våra utrikesförbindelser. Här kan sådana handlingar få ganska långtgående verkningar, som säkerligen inte vederbörande tjänsteman åsyftat eller tänkt sig. Flertalet utländska utrikesministerier och deras ambassadörer här är vana vid att för landet känsliga fakta inte av osolidariska tjänstemän mot gällande lagar släpps ut.

Vad sedan angår den för dagen konkreta frågan måste man uttrycka en förvåning över att seriösa tidningar som Aftonbladet och LO-tidningen och t. o. m. en deltagare i riksdagens allmänpolitiska debatt ansett det lämpligt – eller vettigt – att diskutera svensk utrikespolitik genom en jämförelse mellan ett tal som hållits och ett som aldrig hållits och inte ens varit färdigskrivet. Hade man verkligen inte kunnat tänka sig en mer givande – och hederligare – debatteknik? Man borde dock med någon eftertanke ha insett att en ny utrikesminister, som dessutom representerar en ny regim, har behov av och anledning att göra en mera principiell deklaration än representanter för en regering som suttit vid makten under snart ett halvsekel. Det hade varit värdefullt, om utrikesministern hade kunnat göra några mer principiella kommentarer i denna verkligt viktiga fråga.

Fru utrikesministern SÖDER:

Herr talman! Jag finner inte skäl att här kommentera olika enskildheter i de anklagelser som herr Siegbahn riktar mot tjänstemän i den svenska förvaltningen, enkannerligen i kanslihuset. Under den tid jag har varit utrikesminister har jag inte gjort erfarenheter av det slag som här påstås, och jag tycker inte heller att detta är rätta stället att diskutera sådana saker – framför allt därför att vi inte har några uppenbara fall där man har missbrukat sina kunskaper inom resp. områden.

I och för sig kan väl en ny regering ha speciella problem, men jag tror att man efter den här månaden kan säga att de inte har varit av sådan omfattning som en del kanske hade förutsett. Lojaliteten har varit stor bland tjänstemännen i de olika departementen.

Talet om läckage från UD finner jag inte skäl att kommentera på annat

Torsdagen den
11 november 1976

*Om utrikesminis-
terns tal i FN*

sätt än genom att erinra om att man i all den utsträckning det är möjligt sköter de hemliga handlingarna så som lagstiftningen föreskriver. När det gäller det här speciella fallet vill jag klargöra, att en av mig verkställd efterforskning av hur detta utkast skulle ha kommit till offentligheten inte är förenlig med den svenska tryckfrihetslagstiftningen. Vad som här har skett rör uppgifter vilkas offentliggörande inte utgör något hot mot rikets säkerhet, och därför faller inte heller frågan under den sekretesslagstiftning som vi arbetar under på UD.

Vad beträffar det tal som eventuellt skulle ha hållits kommer jag i dag liksom i fortsättningen att kommentera endast tal som faktiskt har hållits.

Herr SIEGBAHN (m):

Herr talman! Det är riktigt och klokt av fru Söder att göra det tillrättaläggandet att man inte skall kommentera tal som inte har hållits. Den principen har emellertid inte iakttagits av ett flertal tidningar.

Det är alldeles riktigt att det här inte gäller en brottslig handling. Men det för mig centrala är att det gäller att stämma i bäcken hellre än i ån. Vad jag ville diskutera var det principiellt oerhört viktiga i att, särskilt för utrikespolitiken, läckage av den här typen inte förekommer, vare sig det sker av illvilja eller oförstånd.

Vi får ju tids nog tillfälle att diskutera regeringens olika utrikespolitiska åtgärder. Då kan man komma tillbaka och framföra den kritik man vill. Men kan det verkligen ligga i landets intresse att man med detta material, när regeringsledamöterna knappast ännu hunnit värma upp stolarna, börjar en kampanj mot regeringen, från det parti som tidigare suttit vid makten, för att misstänkliggöra de utrikespolitiska grundläggande målsättningarna? Det anser jag vara väldigt olyckligt. Läckor av den här naturen är naturligtvis ägnade att försvåra en klok utrikespolitik därför att man inte får behålla korten i sin hand tills man är beredd att göra ett utspel eller fatta ett beslut. Det kan väl inte vara i något partis intresse – varken i oppositionens eller regeringspartiernas.

Fru utrikesministern SÖDER:

Herr talman! Det är viktigt att i dessa sammanhang skilja på vad som sker under ämbetsmannaansvar och vad som är rent politiska handlingar. När det gäller ämbetsmannaansvaret finns det inte skäl för mig att här säga att det har begåtts någon handling som inte är förenlig med ämbetsmannaansvaret och som jag kan beivra.

När det gäller de mera partipolitiska aspekterna, som kommer till uttryck i tidningarna med anledning av den här läckan, så är det väl ganska naturligt att sådana jämförelser kan göras ibland. Men jag vidhåller vad jag redovisade tidigare – att jag helst endast vill diskutera faktiskt hållna tal och avgivna skrivelser. Under min period hittills i departementet har inte något läckage inträffat som på något sätt i andra länder har kunnat misstänkliggöra vårt handlande. Regeringens politik har klart

framlagts. Det har varit nyanser som har diskuterats, och det anser jag att vi får tåla.

Herr SIEGBAHN (m):

Herr talman! Det är naturligtvis alldeles riktigt att man inte skall diskutera tal som inte har hållits. Men det har ju kommit fakta efteråt. Det har förekommit en hel del artiklar där man försöker dra upp en skiljelinje mellan den nuvarande och den föregående regeringens politik. Det hade kanske varit naturligt att utrikesministern hade framhållit – vilket har sagts mig från utrikesdepartementets pressbyrå – att hade förre utrikesministern hållit ett tal, så hade det varit ett led i de många tal som han har hållit i FN:s församling och på andra håll, och att det var rimligt att han hade berört vissa detaljfrågor. Men när man nu får en ny utrikesminister, som dessutom representerar en ny regim för första gången på nästan ett halvsekel, så är det naturligt att utrikesministern tar upp de principiellt viktiga frågorna och så att säga gör en programdeklaration. Det är väl i den belysningen som utrikesministerns utmärkta tal i Förenta nationerna skall ses.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om insatser från försvaret för att stimulera sysselsättningen i Nyköping

Herr försvarsministern KRÖNMARK erhöll ordet för att besvara fru Ludvigssons (s) den 28 oktober anmälda fråga, 1976/77:43, och anförde:

Herr talman! Fru Ludvigsson har frågat mig om jag ställer mig bakom försvarets rationaliseringsinstitutets avstyrkan av en utlokalisering av publikations- och läromedelsverksamheten vid försvaret till Nyköping och i så fall på vilket sätt jag avser tillmötesgå riksdagens förord för insatser från försvaret för att stimulera sysselsättningen i Nyköpings kommun.

Rationaliseringsinstitutets rapport har varit på remiss, men alla yttrandena har inte kommit in ännu. Rapporten är således f. n. under behandling i försvarsdepartementet, och några ställningstaganden har ännu inte gjorts.

Jag avser att föreslå regeringen att förelägga riksdagen förslag i denna fråga under våren 1977. Oavsett innehållet i denna proposition kommer jag att noga pröva alla ytterligare möjligheter att förlägga verksamhet till Nyköping och söka medverka till att sysselsättningen där stimuleras. Jag kommer vidare att uppmärksamt följa arbetet i den av chefen för arbetsmarknadsdepartementet den 10 april 1975 tillsatta arbetsgruppen för bevakning av sysselsättningsfrågor i Nyköping.

Fru LUDVIGSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret på min fråga, och jag vill gärna tolka det som en utfästelse från försvarsministern

Nr 25

Torsdagen den
11 november 1976

*Om insatser från
försvaret för att
stimulera sysselsätt-
ningen i Nyköping*

Torsdagen den
11 november 1976

*Om insatser från
försvaret för att
stimulera sysselsätt-
ningen i Nyköping*

att fullfölja riksdagens uttalande i denna sak.

I samband med riksdagens beslut om nedläggning av flygflottiljen i Nyköping väcktes en motion av några sörmländska riksdagsledamöter, vari yrkades på sysselsättningspolitiska åtgärder som kompensation för förlorade arbetstillfällen. I motionen framhölls att det borde vara möjligt att inom försvarsdepartementets verksamhetsområde finna viss delkompensation. Som exempel nämndes den läromedelsproduktion som sker inom försvaret.

Vid riksdagsbehandlingen ställde sig försvarsutskottet positivt till motionsyrkandet och anförde att det bör prövas om läromedelsproduktionen helt eller delvis kan förläggas till Nyköping. Detta blev också riksdagens beslut.

Nu har emellertid, som försvarsministern nämnde, försvarets rationaliseringsinstitut föreslagit att försvarets brevskola skall avvecklas och att dess resurser skall tillföras de tre försvarsgrensstaberna. Detta förslag har, såvitt jag har mig bekant, gått på remiss inom försvaret, och av det remissyttrandet framgår att ÖB samt marin- och flygstabscheferna tillstyrker FRI:s förslag, medan arméstaben, brevskolan och Försvarets civila tjänstemannaförbund avstyrker.

Jag har med min fråga velat aktualisera riksdagens förord för en prövning av lokaliseringen av nämnda verksamhet till Nyköping. Skulle denna inte komma till stånd finns det enligt min mening starka skäl att undersöka om något annat alternativ möjligen föreligger.

Den särskilda arbetsgrupp som den socialdemokratiska regeringen tillsatte arbetar naturligtvis med att finna alternativa sysselsättningar. Man är i färd med att i samarbete med olika statliga organ undersöka vissa projekt. De är emellertid inte av den storleken att de ger full kompensation för flygflottiljen. I det utsatta sysselsättningsläge som Nyköpingsregionen redan befinner sig i är det därför synnerligen angeläget att allvarligt pröva alla uppslag, även verksamheter som ger relativt få anställningar.

Det ligger självfallet nära till hands att man i den berörda regionen förväntar sig att försvarsdepartementet undersöker om det är möjligt att göra en insats. Arbetsgivaransvaret i samband med att arbetsplatser försvinner har ofta åberopats, inte minst under de senaste veckorna. Jag finner det befogat att också i det här sammanhanget betona att arbetsgivaren bör känna ett ansvar för att de människor det nu gäller skall kunna känna trygghet för sina anställningar. Men jag tolkar som sagt försvarsministerns svar positivt.

Herr försvarsministern KRÖNMARK:

Herr talman! Jag förstår mycket väl den oro som fru Ludvigsson såsom representant för Nyköpingsregionen känner för den nedgång i sysselsättningen som kommer att bli följderna av riksdagens beslut förra året om att flygflottiljen skall dras in. Eftersom jag har blivit försvarsminister har jag givetvis ett ansvar för att, i den mån det går att inom försvars-

departementets ram erbjuda alternativa sysselsättningar, sådana möjligheter nog prövas.

När det gäller läromedelsproduktionen måste vi emellertid också ta hänsyn till de remissinstanser som framfört sina åsikter. Inom försvarssektorn har vi, som fru Ludvigsson väl känner till, verkligt hårt tryck på oss att rationalisera. Försvarsdepartementet har, som jag redan sagt, inte tagit något beslut i den här frågan, och jag vill framhålla att mitt positiva svar inte innebär någon formell utfästelse att just denna verksamhet skall utlokaliseras till Nyköping.

Att här föreligger ett arbetsgivaransvar är vi helt överens om. Men jag vill betona att beslutet att lägga ned flygflottiljen i Nyköping inte har fattats av försvarsmakten – det är ett politiskt beslut som har fattats av riksdagen. Det är alltså riksdag och regering som har det ansvaret, och kompensationen för de arbetstillfällen som bortfaller kan bara till en del åstadkommas inom ramen för fjärde huvudtiteln. Huvuddelen av sysselsättningen måste skapas inom andra samhällsområden.

Fru LUDVIGSSON (s):

Herr talman! Vi är överens om att det ytterst är staten som har arbetsgivaransvaret i detta sammanhang. Att jag har ställt denna fråga till försvarsministern beror på att det ligger nära till hands att särskilt vända sina blickar mot försvarsdepartementet med tanke på det tydliga uttalande som riksdagen med bred majoritet bakom sig gjorde när den här frågan behandlades. Det är alltså det som ligger bakom min fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om tvånget inom socialvårdslagstiftningen

Herr socialministern GUSTAVSSON erhöll ordet för att besvara herr Nilssons i Norrköping (s) den 27 oktober anmälda fråga, 1976/77:39, och anförde:

Herr talman! Herr Nilsson i Norrköping har – mot bakgrund av det uppdrag som fullgörs av socialutredningen – frågat mig om det är min uppfattning att tvånget inom socialvårdslagstiftningen bör bibehållas.

Socialutredningen arbetar med en allmän översyn av den sociala vårdslagstiftningen. I ett principbetänkande, kallat Socialvården, Mål och medel, redovisade utredningen år 1974 sin principiella uppfattning i de frågor som bedömdes vara väsentliga för lagstiftningsarbetet. I ett avsnitt om sociala vårdinsatser utan den enskildes samtycke fann utredningen att sådana insatser i undantagsfall kunde bli nödvändiga inom ramen för den kommande socialvårdslagstiftningen i fråga om dels underåriga, dels vuxna missbrukare. I förhållande till gällande rätt innebar förslaget enligt utredningen en väsentlig begränsning i samhällets möjligheter att vidta åtgärd mot den enskildes vilja. Tiden för omhändertagande skulle normalt

Nr 25

Torsdagen den
11 november 1976

---

*Om tvånget inom
socialvårdslagstiftningen*

Torsdagen den
11 november 1976

*Om tvånget inom
socialvårdslagstift-
ningen*

kunna omfatta högst tre månader och skyddet för annan person avvisades som grund för ingripande.

Socialutredningens principbetänkande gjordes till föremål för en omfattande remiss. Genom en skrivelse i februari 1975 överlämnade den dåvarande regeringen remissyttrandena till utredningen för beaktande i utredningens återstående arbete. I skrivelsen uttalades bl. a. följande: "Vid utformningen av förslaget till ny socialvårdslag m. m. bör åtgärder utan den enskildes samtycke vad gäller barn och ungdom regleras i särskild lag med utgångspunkt i det av utredningen föreslagna förfarandet, innefattande socialnämndens medverkan. Beträffande övriga åtgärder utan den enskildes samtycke bör utredningen undersöka möjligheterna till enhetliga bestämmelser utanför socialvårdslagstiftningen."

Skrivelsen från den dåvarande regeringen torde ha lett till att socialutredningen arbetar på att utforma ett lagförslag som i fråga om de vuxna inte innehåller några bestämmelser om åtgärder utan den enskildes samtycke inom socialvårdslagstiftningen. I ett sådant läge torde endast återstå de åtgärder utan den enskildes samtycke som kan företas med stöd av lagen om slutna psykiatrisk vård.

Efter regeringsskiftet har jag haft ett samtal med socialutredningens ordförande för att orientera mig om utredningens läge. På fråga av mig förklarade ordföranden därvid bl. a. att utredningen enligt hans uppfattning har möjlighet – till dess slutförslag presenteras under första kvartalet 1977 – att inom ramen för gällande direktiv utarbeta två alternativ i fråga om möjligheterna att använda tvång mot vuxna missbrukare: ett som bygger på utredningens eget förslag i principbetänkandet och ett som utgår från dåvarande regeringens intentioner i tilläggsuppdraget. Utredningen har därefter enligt vad jag har inhämtat beslutat att utarbeta två alternativ på detta sätt.

Enligt ordföranden planerar utredningen att ge bägge lösningarna en likvärdig konkret utformning som kan remissbehandlas. Regeringens förslag kommer att utarbetas på grundval av de synpunkter som kommer fram under remissbehandlingen. För egen del har jag inte tagit ställning till vilken av de båda lösningarna som bör väljas. Jag vill dessutom tillägga att jag vid min genomgång av utredningens arbetsuppgifter inte har funnit anledning att ta initiativ till någon ändring eller komplettering av utredningens direktiv.

Herr NILSSON i Norrköping (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr socialministern för svaret på min fråga. Det har emellertid inte övertygat mig om att det fanns skäl för socialminister Gustavsson att ingripa i socialutredningens arbete.

Vi har i nära tio år haft en intensiv debatt om socialvårdens mål och medel. Debatten har visat att systemet med tvångsåtgärder inom nykterhetsvården har misslyckats och att det är omöjligt att förena tvång och social service. Den förutvarande socialministern, Sven Aspling, tog intryck av debatten och gav socialutredningen tilläggsdirektiv. Målet för

herr Aspling och socialdemokratin var att skapa behandlingsformer som byggde på frihet och demokrati.

Det är mot den här bakgrunden svårt att förstå socialminister Gustavssons förslag att två alternativa förslag skall utarbetas, ett med och ett utan tvångsåtgärder. Många misstänker att socialministern har givit vika för den biträdande socialministern, moderaten fru Troedsson, som ju är känd för sina djupt konservativa åsikter i socialvårdsfrågor. Att de nya direktiven, enligt vad som sägs i svaret, har lämnats i muntlig form är kanske mest intressant från konstitutionell synpunkt.

Genom tilläggsdirektiven och det svar som socialministern har lämnat i dag tycker jag att riskerna har ökat för att även framtidens socialvård kommer att bygga på tvångsåtgärder och kanske förstärkta sådana. Just det faktum att socialministern inte vill ta ställning kommer att ge de konservativa krafterna råg i ryggen.

Starka skäl talar för en socialvård utan tvång. För det första får en socialvård med tvångsinslag en stark karaktär av klasslag. Den drabbar i första hand människor som är socialt utslagna. För det andra går det inte att förena tvång och social service. Människor med problem vågar inte kontakta samhällets socialvård om det i bakgrunden finns möjligheter till tvångsåtgärder eller hot om sådana. Många viktiga remissinstanser har också visat att behandlingsinsatser insatta mot personens vilja ofta är meningslösa.

Det hade varit glädjande om herr Gustavsson under sina första månader som socialminister litet mer intensivt hade lyssnat till opinionen inom socialarbetarnas organisationer och inom alla de tunga remissinstanser som vill ha bort tvånget för vuxna inom socialvården.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om rätt till delpension för egenföretagare

Herr socialministern GUSTAVSSON erhöll ordet för att besvara herr *Strindbergs* (m) den 29 oktober anmälda fråga, 1976/77:52, och anförde:

Herr talman! Herr Strindberg har frågat mig om jag är beredd att göra sådan förändring i lagen om delpensionsförsäkring att egenföretagare ges samma möjlighet till delpension som nu gäller för anställda.

Delpensionsreformen trädde i kraft den 1 juli i år. Genom denna reform har det öppnats möjlighet för den som är anställd och är mellan 60 och 65 år att kombinera deltidsarbete med delpension. För att få delpension måste den anställde styrka att han minskat sin arbetstid med i genomsnitt minst fem timmar i veckan och därefter har kvar ett deltidsarbete som omfattar i genomsnitt minst 17 timmar per arbetsvecka. Kontroll av arbetstiden utgör således en förutsättning för rätten till delpension. Den anställde lämnar vanligen ett intyg rörande arbetstid från sin arbetsgivare till försäkringskassan. Kassan har möjlighet att genom fortlöpande kon-

Torsdagen den
11 november 1976

*Om rätt till
delpension för
egenföretagare*

takt med arbetsgivaren utöva den kontroll som behövs för anpassningen av delpensionen till det aktuella inkomstbortfallet.

Delpensionsreformen har fått ett positivt mottagande bland de anställda och på arbetsplatserna. Enligt senast tillgängliga siffror har omkring 16 000 personer ansökt om delpension. För oktober månad utbetalades delpension till ca 12 000 personer.

Delpensionsreformen finansieras genom en arbetsgivaravgift som tas ut på de anställdas lönesumma. Någon motsvarande avgift tas inte ut av egenföretagare. Att delpensionering har begränsats till enbart anställda beror på svårigheten att anpassa ett sådant ersättningssystem till de särskilda förhållanden som gäller för egenföretagare. Under senare tid har företrädare för vissa av egenföretagarnas organisationer uttalat intresse för att egenföretagare skall få möjlighet att erhålla delpension. Riksförsäkringsverket har i uppdrag att med biträde av den centrala pensionsdelegationen som har inrättats hos verket noga följa upp verkningarna och erfarenheterna av delpensionsförsäkringen och att därvid föreslå sådana ändringar i lagstiftningen som visar sig erforderliga. Vid denna uppföljning prövar verket också frågan om de egna företagarnas anslutning till delpensionssystemet.

Om verkets uppföljning och diskussioner med företrädare för företagarnas organisationer ger vid handen att det går att finna administrativa lösningar, är jag för min del beredd att positivt pröva förslag om egenföretagarnas anslutning till delpensionsförsäkringen.

Herr STRINDBERG (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret på min fråga.

När riksdagen förra året fattade beslut om delpensionsreformen, ville man skapa möjligheter för människorna att efter många och slitsamma år i arbetslivet successivt trappa ned arbetsinsatsen. Lagen fick emellertid en olycklig utformning på det sättet att det, utöver vissa andra krav, fastslogs att den pensionsgrundande inkomsten skulle ha erhållits genom anställning.

Från moderata samlingspartiets sida kritiserade vi redan då detta krav, eftersom egenföretagarna därigenom utestängdes från möjligheten att erhålla delpension. Det råder väl inget tvivel om att egenföretagare, lika väl som anställda, kan ha behov av att trappa ned sitt arbete och få en mjukare övergång från arbetslivet. Egenföretagarna gör ju, på samma sätt som de anställda, många gånger en insats direkt ute i produktionen. Vi är medvetna om att det här föreligger rent administrativa svårigheter, men rimligtvis bör dessa kunna lösas.

Socialministern säger att delpensionsreformen har mötts av ett mycket stort intresse. Den har emellertid också mötts av en mycket stor besvikelse; många egenföretagare har vid samtal med försäkringskassan fått veta att de inte omfattas av systemet.

Detta problem har tagits upp vid olika sammankomster med egen-

företagare, som jag deltagit i. Socialministern erinrar om att företrädare för egenföretagarnas organisationer låtit höra av sig i denna fråga. Bl. a. skrev Sveriges hantverks- och industriorganisation den 13 augusti till den förutvarande regeringen och framförde att man ansåg att de beslutade reglerna borde ändras, så att olika grupper får en likvärdig behandling genom att egenföretagare jämställs med företagare i aktiebolag. SHIO hemställde i sin skrivelse om en lagändring, som ger egenföretagarna möjlighet till delpension.

Jag anser det vara ett rättvisekrav att man mycket snabbt åstadkommer en lösning på detta problem. På den företagardag som Sveriges hantverks- och industriorganisation i går hade i Stockholm uttryckte statsminister Fällidin, om jag inte är fel underrättad – jag hade själv tyvärr inte tillfälle att delta – ett mycket stort intresse och stor förståelse för denna fråga. Jag utgår därför ifrån att de överläggningar som kommer att ske snarast leder till ett positivt resultat.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om regeringens syn på stormarknadsetableringar

Fru bostadsministern OLSSON erhöll ordet för att besvara herr *Jonassons* (c) den 28 oktober anmälda fråga, 1976/77:46, och anförde:

Herr talman! Herr Jonasson har frågat om jag är beredd att redovisa min syn på stormarknadsetableringar i de fall där relevant beslutsunderlag i form av bl. a. varuförsörjningsplan saknas.

Det är i och för sig självklart att en etablering av en stormarknad inte kan ske utan tillgång till relevant beslutsunderlag. Frågan är närmast vad som i detta sammanhang skall anses vara tillräckligt underlag för beslut.

Distributionsutredningen har i sitt betänkande (SOU 1975:69) Samhället och distributionen behandlat bl. a. frågan om stormarknadsetableringar. Utredningen menar att samhället bör ta ett ökat ansvar för varudistributionen med sikte bl. a. på att förhindra en fortsatt utveckling mot en utpräglad storbutiksstruktur. Som ett led i detta föreslås kommunerna upprätta varuförsörjningsplaner.

Utredningens förslag har remissbehandlats och bereds f. n. inom handelsdepartementet. Det är därför inte nu möjligt att redovisa några närmare ställningstaganden till förslagen. Jag konstaterar dock att förslaget om kommunala varuförsörjningsplaner har bemötts positivt av så gott som samtliga remissinstanser.

I dagsläget gäller att samhällets prövning av stormarknadsetableringar görs i anslutning till att stadsplaner fastställs. Härvid gör i första hand kommunerna en allmän lämplighetsbedömning av den tänkta markanvändningen. Vilket underlag som då skall krävas blir självfallet delvis beroende av omständigheterna i det enskilda ärendet. Ett minimikrav

Torsdagen den
11 november 1976

*Om regeringens syn
på stormarknads-
etableringar*

måste dock enligt min mening vara att verkningarna för övrig handel – och därmed för konsumenterna – i den berörda regionen är noga belysta.

Herr JONASSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka fru bostadsministern för svaret på min fråga.

Orsaken till att jag ställt frågan är den oro som jag känner inför konsekvenserna av stormarknaderna. Enligt min uppfattning – och den delas av många – blir följden av stormarknader den att affärer inom stora räjonger omkring dessa stormarknader, affärer som nu ger service åt allmänheten, får minskad omsättning och kan tvingas slå igen.

Människor frestas ju att göra sina huvudsakliga inköp på stormarknaderna, speciellt när det gäller livsmedel. Detta leder i sin tur till att livsmedelsbutikerna inom en ganska stor räjong inte klarar sig på att tillhandhålla service för kompletteringsköp utan lägger ned verksamheten. Butikerna tål inte omsättningsminskningen. Vi riskerar då att få en ytterligare utflyttning och utglesning och en försämrad service.

I ett sådant läge måste samhället sätta in åtgärder för att se till att människorna kan få varor. Detta kan ske genom hemsändning av varor eller på annat sätt, men det kommer att dra stora kostnader för både stat och kommun.

För att utvärdera verkningarna bl. a. av stormarknader behövs mer än väl varuförsörjningsplaner. Genom sådana skulle verkningarna bli klarlagda, och därmed skulle riskerna för felinvesteringar kunna undvikas.

Distributionsutredningen har också, som statsrådet påpekar, sagt att det är nödvändigt med varuförsörjningsplaner innan beslut om stormarknader fattas.

Jag vill klart säga ifrån att jag för min del hyser stor rädsla för konsekvenserna av stormarknaderna, vare sig dessa drivs av Kooperationen eller enskilt – det har ingen betydelse. Skall vi klara ekonomin framöver bör vi försöka se till att vi inte gör felinvesteringar som kostar pengar och som i sin tur ger oss ytterligare utgifter när vi skall ta konsekvenserna av dem.

Jag finner emellertid svaret positivt, speciellt när statsrådet säger följande:

”Det är i och för sig självklart att en etablering av en stormarknad inte kan ske utan tillgång till relevant beslutsunderlag. Frågan är närmast vad som i detta sammanhang skall anses vara tillräckligt underlag för beslut.” – Enligt min mening måste underlaget vara en varuförsörjningsplan.

Jag finner det också glädjande att statsrådet konstaterar att förslaget om kommunala varuförsörjningsplaner har bemötts positivt av så gott som samtliga remissinstanser.

Jag hoppas därför att man i praktiskt hänseende skall kunna följa principen, och därmed vill jag ännu en gång tacka för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om interrailkort för pensionärer

Nr 25

Torsdagen den
11 november 1976

*Om interrailkort för
pensionärer*

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att besvara herr *Börjessons* i Falköping (c) den 27 oktober anmälda fråga, 1976/77:41, och anförde:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat mig om jag vill medverka till att försäljning av interrailkort även skall omfatta dem som har uppnått 65 års ålder.

Interrailkortet för ungdom infördes år 1972 i anslutning till Internationella järnvägsunionens 50-årsjubileum och var ett försök från de europeiska järnvägsförvaltningarnas sida att intressera ungdom för järnvägsresor genom att erbjuda billiga resmöjligheter till ett antal länder.

Försöket har slagit väl ut och väckt stort intresse hos ungdomen. Det är enligt min mening ett bra exempel på initiativ som syftar till att inom ramen för järnvägarnas ekonomiska ansvar uppmuntra till ökat tågresande.

En utvidgning av systemet med interrailkort även till pensionärer kan inte ske utan internationella överenskommelser. Sådana förutsätter i sin tur *noggranna marknadsundersökningar. De nödvändiga marknadsundersökningarna pågår f. n. inom Internationella järnvägsunionen.*

Dessa undersökningar måste självfallet avvaktas innan man överväger att utvidga interrailkortets giltighet.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Låt mig allra först tacka kommunikationsministern för det lämnade svaret, som jag finner positivt. Jag är med andra ord nöjd med detsamma.

Av svaret framgår att interrailkorterna har blivit populära bland ungdomen. Jag kan nämna statistiska siffror som bevisar detta. År 1974 försåldes 23 748 dylika kort, och 1975 såldes det 21 728. I år räknar man med att sälja 27 000. Det vittnar om att dessa kort är oerhört populära bland ungdomen.

Från kostnadssynpunkt ter det sig fördelaktigt att kunna resa på detta sätt. Ett sådant här kort kostar f. n. 560 kr. och berättigar till fri resa i andra klass under en månad i huvuddelen av Europas länder.

Pensionärer har nu uttalat ett önskemål om att även de skulle kunna få utnyttja denna förmån, ett önskemål som jag tycker är berättigat i allra högsta grad. Därför vill jag uttala en önskan om att systemet med interrailkort kan utbyggas så, att vi kan få fram kort som gäller även för pensionärer. Också de bör kunna få utnyttja den förmån som dessa kort innebär.

Jag uttalar en förhoppning om att den undersökning som självfallet måste avvaktas skall ge belägg för att det verkligen föreligger ett berättigat intresse av sådan storlek att man finner skäl att införa interrailkort även för pensionärer.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
11 november 1976

*Om förlängning av
ostkustbanan,
m. m.*

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att besvara herr *Jonssons* i Husum (s) den 29 oktober anmälda fråga, 1976/77:50, och anförde:

Herr talman! Herr *Jonsson* i Husum har frågat mig när jag avser att presentera förslag till industrispår mellan Örnköldsvik och Husum, när förlängning av ostkustbanan mellan Härnösand och Umeå kan ske och vilken sträckning den nya banan i så fall får.

Frågorna studeras f. n. inom kommunikations- och arbetsmarknadsdepartementen. I avvaktan på resultatet av dessa studier vill jag inte nu uttala mig i frågan.

Herr JONSSON i Husum (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret. Anledningen till att jag har tagit upp denna fråga om ett industrispår till Husum är att den andra finpappersmaskinen i MoDos pappersbruk körs i gång just i dagarna. Årsproduktionen på den nya maskinen är hela 150 000 ton, vilket tillsammans med den första pappersmaskinens produktion gör en total produktion av finpapper i Husum på 250 000 ton. Det kan tilläggas att konverteringsdelen utökas väsentligt, vilket ytterligare förstärker behovet av järnväg.

Den tid då det endast tillverkades pappersmassa i Husum var inte behovet av järnväg så stort som nu är fallet sedan förädlingsgraden så radikalt förändrats. Pappersmassa är en bulkvara, som med fördel kan nyttja båt såsom transportmedel. Annat är det med papper, som ofta levereras i mindre kvantiteter och därför behöver järnväg.

Också för kommunen är det från planeringssynpunkt viktigt att få besked om när järnvägsbygget kan starta. Det gäller utbyggnaden av ostkustbanan och vilken sträckning spåret i så fall kommer att få. Kommunen behandlar just nu områdes- och trafikplaner, varför det är nödvändigt att få med de områden som måste reserveras för en eventuell järnväg. Kommunen måste också få med eventuell utbyggnad i sin ekonomiska planering.

Mot bakgrund av det jag här anført och med konstaterandet att det nu är de borgerliga partierna som har regeringsmakten – och de har ju i ett tidigare skede, alltså då de befann sig i oppositionställning, prioriterat de här järnvägsutbyggnaderna – utgick jag ifrån att kommunikationsministern skulle kunna lämna ett mera preciserat svar på frågan när arbetet kan påbörjas. Nu hör jag av svaret att någon bestämd tidpunkt inte kan anges, men jag kan väl i alla fall våga mig på att tyda svaret så att ärendet, som ju ligger hos regeringen, kommer att avgöras inom en snar framtid. Kommunen måste nämligen få besked.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Det är riktigt att ärendet ligger hos regeringen, och det har legat där länge. Jag förstår mycket väl att parterna är angelägna om att få ett besked om de här utbyggnadsprojekten. Men de är stora, och just på grund av sin storlek kräver de ett noggrant studium innan något beslut fattas. Jag utgår ifrån att det är just det förhållandet som har gjort att även den förra regeringen låtit frågorna ligga så pass länge.

Redan hösten 1971 begärde nämligen riksdagen att frågan om ostkustbanans förlängning skulle utredas. Regeringen gav då ett uppdrag åt statens järnvägar, och något senare redovisades det i regeringen en översiktlig teknisk utredning. Denna utredning anmäldes för riksdagen i 1974 års statsverksproposition, och den dåvarande kommunikationsministern förklarade där att han inte var beredd att ta ställning till projektet, detta i avvaktan på resultatet av den pågående regionala trafikplaneringen. Något ställningstagande har, som herr Jonsson i Husum väl vet, inte redovisats sedan.

Avsikten med denna lilla historieskrivning är inte att från min sida kritisera den förra regeringen, utan vad jag har velat säga är att det är lika naturligt för mig som för den förra regeringen att inte göra något preciserat uttalande i de här stora frågorna förrän de är noggrant penetrerade.

Herr JONSSON i Husum (s):

Herr talman! Jag har förståelse för detta att man skall undersöka en sak riktigt. Men skillnaden är ju den att de borgerliga partierna i ett tidigare skede prioriterat ostkustbanans förlängning på ett speciellt sätt, och det är väl en regerings uppgift att aktualisera de frågor man har prioriterat. De ståndpunkter man hade i oppositionsställning måste väl också gälla när man har fått makten att realisera sina förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Om fördelningen av visst anslag till statens vägverk

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att besvara herr *Perssons* i Heden (c) den 29 oktober anmälda fråga, 1976/77:51, och anförde:

Herr talman! Herr Persson i Heden har frågat mig om jag vill redovisa fördelningen av det extra anslag på 200 milj. kr. till statens vägverk som riksdagen efter lottning beslöt våren 1976.

Vid riksdagsbehandlingen av väganlagen i våras höjdes vägverkets ordinarie byggnads- och driftanslag med vardera 100 milj. kr. i enlighet med motioner från de tre borgerliga partierna. Regeringen har vid dagens regeringssammanträde beslutat om fördelningen på län av det höjda byggnadsanslaget.

Torsdagen den
11 november 1976

*Om fördelningen av
visst anslag till
statens vägverk*

Vid fördelningen av de ökade anslagen har det förslag som vägverket i våras lade fram vid sin föredragning inför trafikutskottet följts. Förslaget redovisades i bilaga till trafikutskottets betänkande nr 11.

Fördelningen av byggnadsanslaget följer därmed den prioritering som vägverket och länsstyrelserna har kommit överens om i samverkan med kommunerna i resp. län. Flerårs- och långtidsplanerna har sålunda utgjort grunden för fördelningen. De tre vägobjekt som tidigare har påbörjats med medel från anslaget Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar har efter samråd med berörda länsstyrelser injämkats i flerårsplanerna. Därmed har förutsättningar skapats för att färdigställa dessa objekt.

Ökningen av driftanslaget har fördelats relativt jämnt över landet. En sådan fördelning medverkar till att hela landet får del i en förbättrad vägstandard.

Herr PERSSON i Heden (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för det svar han har lämnat på min fråga.

Anledningen till att jag ställde denna fråga till kommunikationsministern var det uttalande under den allmänpolitiska debatten som gjordes av förutvarande kommunikationsministern Norling. Man kunde tolka hans inlägg så att det omnämnda extra anslaget på 200 milj. kr. inte skulle ha kommit det avsedda ändamålet till del. Det svar som herr statsrådet nu har lämnat ger en helt annan uppfattning härvidlag och skapar klarhet. Jag är mycket glad över beskedet om hur anslaget från den 9 april 1976 har följts upp. Man har sålunda till punkt och pricka följt det beslut som riksdagen då fattade. Jag vill särskilt tacka för detta positiva och klara besked.

Men jag vill säga ett par saker till, herr statsråd. Inte minst i skogslänen finns ytterligare vägprojekt som i högsta grad är beroende av upprustning och förbättring. Jag vill därför fråga statsrådet om han medelst finansfullmakten skulle vilja utanordna medel för dessa vägars förbättring och ombyggnad, vilket jag anser högst angeläget.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Med anledning av den sista frågan som herr Persson i Heden ställde vill jag säga att regeringen kommer att med utnyttjande av den av riksdagen givna finansfullmakten tilldela medel till de av herr Persson i Heden nämnda vägprojekten i skogslänen, vilka inte innefattas i dagens regeringsbeslut.

Herr PERSSON i Heden (c):

Herr talman! Jag vill tacka för detta besked också, och jag föreställer mig att det hälsas med tillfredsställelse i de län där man nu är bekymrad över sina vägar. Det kommer alltså att finnas möjligheter att med de omnämnda medlen göra de förbättringar och byggnader som erfordras.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Om åtgärder med anledning av det låga vattenståndet i Vä- nern

Nr 25

Torsdagen den
11 november 1976

*Om åtgärder med
anledning av det
låga vattenståndet i
Vänern*

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att be-
svara herr *Perssons* i Karlstad (s) den 8 november anmälda fråga,
1976/77:53, till herr jordbruksministern, och anförde:

Herr talman! Herr Persson i Karlstad har frågat jordbruksministern
vilka åtgärder han är beredd att vidta med anledning av den bekym-
mersamma situation som uppstått på grund av det låga vattenståndet
i Vänern. Frågan har överlämnats till mig för att jag skall besvara den.

Det har regnat och snöat ovanligt litet under senare år, och genom
att samtidigt avdunstningen på grund av de varma somrarna har varit
hög är vattenståndet i Vänern i dag ca 43 cm under den nivå som anges
i sjökortet. Vattennivån underskrider dock inte den i gällande vattendom
angivna lägsta nivån.

Det låga vattenståndet har medfört vissa problem för sjöfarten på Vä-
nern, så till vida att en del fartyg inte har kunnat gå med full last.

Olika åtgärder har vidtagits för att hindra en fortsatt sänkning av vat-
tennivån. Således har avtappningen från Vänern under det senaste året
begränsats till vad som är absolut nödvändigt för att hålla det lägsta
vattenstånd vid Lilla Edet och den minsta vattenföring i nedre delen
av Göta älv som anges i vattendomen.

Berörda myndigheter följer noggrant utvecklingen för att vid behov
vidta ytterligare åtgärder. Regeringen har i dag beslutat om avlysning
till den 30 april 1977 av den allmänna farleden vid Nordre älvs damm.
Därmed har regeringen för sin del fattat det beslut som gör det möjligt
att stänga småbåtsslussen i älven och minska behovet av avtappning
från Vänern.

Herr PERSSON i Karlstad (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr kommunikationsministern för
svaret.

Anledningen till att jag ställde frågan var och är den bekymmersamma
situation som uppstått i Vänern på grund av de senaste årens brist på
nederbörd. Intressenter i Göta älv och tillhörande sjösystem är mycket
oroade och betecknar situationen som närmast katastrofal.

En bidragande orsak är de gamla och förlegade vattendorar som re-
glerar avtappningen ur Vänern och som på sikt kan skada såväl sjöfarten
som vissa fritidsaktiviteter inom Vänerområdet. De vattendorar på när-
mare 10 000 sidor som reglerar Vänerens tappning tillkom år 1937; och
självfallet har mycket förändrats under de 40 åren.

Även andra faktorer påverkar Vänern. Inom vissa regioner har jord-
ägare ohämmat bevattnat åkrar och ängar och på så sätt ytterligare för-
värrat situationen. Grundvattennivåns sänkning är ofta allvarligare än
många tror, inkl. jordbrukarna.

Dessa tre orsaker har främst bidragit till att vi som bor och verkar

Torsdagen den
11 november 1976

*Om åtgärder med
anledning av det
låga vattenståndet i
Vänern*

runt Vänern är mycket oroade och bekymrade för den framtida sjöfarten. Inte minst vintersjöfarten kommande säsong är i uppenbar fara, och den specialbyggda isbrytaren Ale kan få svårigheter att gå upp i Vänern, om en ytterligare minskning av vattennivån sker.

Det svar som här lämnats är på en enda punkt konkret och bra, nämligen att det i dag kommer ett regeringsbeslut på att man skall avlysa den s. k. allmänna farleden i Nordre älv. Den är viktig och bra, eftersom den spar 17–30 m³ vatten i sekunden.

Även beträffande andra sjösystem, t. ex. Hjälmarens, har liknande frågeställningar aktualiserats, och frågan om en utredning och översyn av gällande reglering har påbörjats, därför att de nuvarande vattendomarna och bestämmelserna är starkt föråldrade. De frågor som är aktuella när det gäller Vänern, förutom dem som tas upp i regeringsbeslutet i dag, är en begränsning av älvtappningen genom periodiskt utnyttjande av Delsjömagasinet, vidare utförande av fördämning vid gamla Hisingsbron för att minska uppströmning av saltvatten samt begränsning av älvtappningen genom att anordna luftbubbelridåer i Göteborgsgrenen nedströms Marieholmsbron.

Departementschefen säger att man har uppmärksamheten riktad på dessa frågor, och jag förutsätter att resurser kommer att ställas till de berörda myndigheternas förfogande.

Jag skulle vilja fråga om statsrådet är beredd att i samråd med jordbruksministern tillsätta en utredning, i likhet med Hjälmarenutredningen, och på så sätt se över de gamla vattendomarna. Jag är medveten om att juridiska, ekonomiska och andra faktorer inverkar i detta sammanhang. Men jag tror att även om nu Vår Herre har hörsammat vår begäran – alltsedan jag framställde den här frågan har det regnat i Vänerområdet – rör det sig ändå bara om kortsiktiga konkreta resultat. Jag skulle vilja ha ett förtydligande på den punkten.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Jag förstår herr Perssons i Karlstad farhågor när det gäller möjligheterna att få upp isbrytaren Ale, om vattenståndet i Vänern är mycket lågt. Sjöfartsverket har emellertid meddelat att man räknar med att det inte skall vara några svårigheter att få isbrytaren in i Vänern i mitten av december, enligt de planer som föreligger sedan det här beslutet om stängning av slussen har fattats.

Ale ligger f. n. för renovering på Kockums varv efter fartygets användning vid sjömätningen under den gångna säsongen och kommer därefter att tas upp till Vänern så fort som möjligt. Detta beräknas som sagt ske i mitten av december. Enligt sjöfartsverkets bedömning föreligger inga problem med att få upp Ale till Vänern.

Vad beträffar herr Perssons direkta fråga om jag är beredd att tillsammans med jordbruksministern överväga tillsättandet av en utredning för att se över de gamla vattendomarna må herr Persson ha överseende med mig, om jag för dagen inte kan svara konkret på den frågan.

*Om åtgärder mot
trafikolyckor på
riksväg E 4 vid
Rotebro*

Herr PERSSON i Karlstad (s):

Herr talman! Det sist lämnade beskedet, att isbrytarna skall gå upp i Vänern, noterar jag med stor tillfredsställelse. Om samhället har investerat i runt tal en kvarts miljard kronor för fördjupning av Trollhätte kanal med därtill hörande följdinvesteringar bör vi nyttja kanalen och Vänern så långt som möjligt. Man hade lovat ett djupgående på 5,30 m. Nu är man nere på ca 4,48, alltså avsevärt mindre. Det gör att lasterna kan bli betydligt mindre än man tidigare hade trott. Det finns initierade bedömare som anser att läget ytterligare kan förvärras om det blir en snöfattig vinter och att den i domen avsedda lägsta gränsen i juni månad kan vara i uppenbar fara.

Jag har all respekt för om inte kommunikationsministern kan ge svar på den sist ställda frågan. Men jag tycker att man i regeringen bör samråda och se över dessa problem. Det här är en allvarlig frågeställning. Den berör inte bara sjöfarten utan också Vänern ur rekreationssynpunkt. I den fysiska riksplanen har ju angetts att Vänern är av riksintresse för rekreation och fiske. Befolkningen berörs därför i mycket hög grad.

Kommunikationsminister Turesson har f. ö. aviserat att stöd skall utgå till sjöfarten på Vänern. Det har jag och många med mig noterat med stor tillfredsställelse. Jag kräver inget besked i dag, men den här frågan har valsat runt i tidningarna, och det vore självfallet bra för mig och för många som bor i Vänerland om departementschefen klart deklarerar sin principiella uppfattning. Vi skall med stort intresse emotse den kommande budgeten, och vi uttalar förhoppningen att sjöfartsstödet för Vänern redan finns med i beräkningarna. Sjöfarten bör ju prioriteras, eftersom den miljömässigt är klart överlägsen alla andra transportmedel i vårt universum.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Om åtgärder mot trafikolyckor på riksväg E 4 vid Rotebro

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att besvara herr *Romanus* (fp) den 8 november anmälda fråga, 1976/77:55, och anförde:

Herr talman! Herr Romanus har frågat mig vilka åtgärder som jag avser vidta på väg E 4 vid Rotebro i anledning av de allvarliga olyckor som har ägt rum där under senare år i samband med regnväder.

För att förbättra vägbanan på den aktuella sträckan lade vägverket i fjol på en ny beläggning. Ytterligare åtgärder kommer nu att vidtas. Beläggningen kommer att fräsas ned för att öka sidolutningen och därmed förbättra vattenavrinningen och dessutom kommer mitträcke att sättas upp på den mest utsatta sträckan för att förhindra kollisioner med mötande trafik.

Torsdagen den
11 november 1976

*Om innebörden i
visst fall av avtalet
med Sveriges Radio*

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Det är inte vilken vägstump som helst som jag har frågat kommunikationsministern om, utan det här rör sig om ungefär tre kilometer motorväg vid Rotebro, där man på knappa tolv år har haft inte mindre än 98 olyckor. Åtta personer har dött och 18 har skadats svårt. Uppenbarligen har det i flera av de här fallen varit fråga om vattenplaning vid regnväder eller något liknande.

Normalt anser vi att motorvägar innebär en hög grad av säkerhet i trafiken. Så har det inte varit här. Nu passerar närmare 30 000 fordon denna plats varje dygn. Det är alltså många som är utsatta för riskerna. Åtgärder har länge begärts. Bl. a. har polisen i Sollentuna krävt att få ett skyddsräcke för att i varje fall kollisionsolyckor skall förhindras. Men bara för en vecka sedan – den 30 oktober – skedde en fruktansvärd kollisionsolycka, där en ung människa fick sätta livet till.

Sedan jag ställde den här frågan har man börjat sätta upp skyddsräcket, och det är verkligen inte en dag för tidigt. Jag vet inte vilken roll den tidigare regeringen och den tidigare kommunikationsministern har spelat när det gäller den här dödsfällan i Rotebro, men i varje fall har åtgärderna uppenbarligen inte varit tillräckligt kraftfulla.

Jag ber att få tacka kommunikationsministern för beskedet, och jag har själv kunnat konstatera att man har börjat bygga räcket redan. Det är också bra att man kommer att ge vägen en större lutning. I den mån kommunikationsministern har haft del i att detta gått så snabbt är han naturligtvis värd ett särskilt erkännande för det.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Om innebörden i visst fall av avtalet med Sveriges Radio

Herr utbildningsministern WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara herr *Fågelsbos* (c) den 19 oktober anmälda fråga, 1976/77:21, och anförde:

Herr talman! Herr Fågelsbo har frågat mig om avtalet mellan staten och Sveriges Radio är så flexibelt att TV-program av typen *Sånt är livet* kan sändas utan att man därigenom överskrider vedertagna etiska regler.

Riktlinjer för företagets programverksamhet har fastställts i radiolagen och genom avtal mellan staten och företaget. Det är radionämndens sak att bedöma om enskilda program i något avseende brutit mot dessa riktlinjer. Enligt min mening är det en viktig princip att företrädare för regeringen avstår från att kommentera enskilda program. Sådana uttalanden skulle komma att uppfattas som uttryck för en vilja från regeringens sida att påverka enskilda radio- och TV-program. Något sådant är oacceptabelt och strider mot de principer som ligger till grund för Sveriges Radios verksamhet.

Enligt vad jag har erfarit kommer radionämnden att ta upp det aktuella programmet.

Herr FÅGELSBO (c):

Herr talman! Jag vill framföra ett tack till utbildningsministern för att jag har fått min fråga besvarad. Jag ställde den efter att ha sett två program i TV-serien *Sånt är livet*, som enligt programrubriceringen skall vara ett program med oförskämt sakliga inslag – ett program man kan skratta åt fast på allvar.

Jag håller gärna med om att det oförskämnda höll måttet. Jag har inte alls någonting emot att man i TV sänder seriösa program om saker som gått snett i samhället, t. ex. genom byråkratisering o. d., men i denna programserie gycklar man med och förlöjligar människor genom minspel och tonfall på ett mycket cyniskt sätt.

Dagen efter det att jag hade ställt min fråga här i riksdagen blev jag uppringd av programledaren, som framhöll att programserien i en mera avancerad form har körts i flera västdemokratiska länder, bl. a. i Västtyskland och i England. Han framhöll att programmet var en test på den svenska TV-publiken. På min fråga om programmet godkänts av radionämnden blev svaret, att bedömningen där skulle göras efter två program.

Reaktionen på en serie som denna kan naturligtvis vara olika hos olika människor, men jag har faktiskt fått många bevis för att åtskilliga har reagerat som jag gjorde under de två första programmen. Om nu radionämnden liksom jag reagerar mot serien vet jag inte, men det tredje program som sänds i serien anser jag har varit upplagt på ett sådant sätt att det följer vedertagna etiska regler.

Radio och TV har genom sin stora genomslagskraft ett ansvar som verkligen förpliktigar.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 15 Om den demografiska databasen i Haparanda

Herr utbildningsministern WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara fru *Winthers* (fp) den 8 november anmälda fråga, 1976/77:56, och anförde:

Herr talman! Fru Winther har frågat mig om jag vill medverka till en permanentning av den demografiska databasens verksamhet i Haparanda.

Vid den demografiska databasen insamlas data ur kyrkobokföringsmaterial. De insamlade uppgifterna skall kunna användas bl. a. inom samhällsvetenskaplig forskning. På en ort med svåra sysselsättningsproblem har databasen alltsedan den inrättades gett upphov till ett trettiotal arbetstillfällen för kvinnor. Verksamheten har finansierats med medel från arbetsmarknadsdepartementets huvudtitel. Beslut om fortsatt drift har fattats år från år.

Det forskningspolitiska värdet av den demografiska databasens verksamhet har vitsordats av flera berörda myndigheter. Frågan om en per-

Torsdagen den
11 november 1976

Om den demografiska databasen i Haparanda

manentning av den demografiska databasens verksamhet behandlas f. n. i samband med budgetarbetet inför budgetåret 1977/78.

Fru WINTHER (fp):

Herr talman! Jag skall be att få tacka utbildningsministern för svaret.

Den demografiska databasen i Haparanda har nu drygt tre års verksamhet bakom sig. Den inrättades i juli 1973 och bedriver en systematisk datainsamling av vårt kyrkoboksmaterial – som utbildningsministern också påpekade. Tillkomsten motiverades i huvudsak av tre skäl: arbetsmarknadsskäl, behov av bättre arkivvård samt forskning och utbildning.

Arbetsmarknadsläget var sedan flera år och är tyvärr fortfarande, som vi alla vet, besvärande i Tornedalen. Bristen på arbetstillfällen bidrar till en fortsatt utflyttning och utglesning av befolkningen med alla de negativa effekter det har. Genom databasen sysselsätts nu ett 40-tal personer, företrädesvis kvinnor, i Haparandatrakten.

Det ansågs också viktigt att förhindra en nedslitning av det unika kyrkoboksmaterial som vi har i vårt land. Kyrkböckerna har ju på senare år flitigt utnyttjats av släktforskare. En uppläggnings av den information som finns i kyrkböckerna på databand ger möjlighet till en mer mångskiftande användning av materialet.

Och här kommer forskningen in. Sedan gammalt används kyrkoboksmaterialet av forskare inom många olika områden. Eftersom vi i Sverige kan följa befolkningsutvecklingen i hela församlingar från 1700- och 1800-talen finns här ett material som är attraktivt för både svenska och utländska forskare. Materialets överförande till data underlättar arbetet för forskarna. Man slipper den tidsödande insamlingen av basinformation som behövs för forskningsuppgiften.

Verksamheten har bedrivits i AMS-regi och som en försöksverksamhet – som herr Wikström påpekat. Det innebär att medel beviljats för ett år i taget och att ärendet prövats varje år. Det är just mot den bakgrunden som jag har ställt min fråga. Jag tycker att nu är det dags att ge den här verksamheten en stadigare förankring, och det sker bäst genom en fast anknytning till Umeå universitet och genom att utbildningsdepartementet tar över huvudmannskapet.

De viktigaste skälen till att verksamheten skall permanentas är enligt min mening:

1. Tryggheten för de anställda. Det skapar en väldig osäkerhetskänsla att inte veta från det ena året till det andra om man får fortsätta sitt jobb. En anställning genom AMS berättigar inte heller till samma sociala förmåner som en statsanställd har. Man får inte kallortstillägg, man får inte räkna tjänsteår. Tryggheten i jobbet är alltså ett viktigt skäl för en permanentning.

2. Det är också svårt för en forskare att lägga upp ett forskningsprojekt över flera år om man inte vet att arbetet vid databasen får fortsätta.

3. Här finns en chans att fortsätta och vidareutveckla en trygg, bra

Torsdagen den
11 november 1976

*Om åtgärder för att
trygga sysselsätt-
ningen i Kramfors*

och meningsfull sysselsättning till en verkligt låg kostnad.

Det finns alltså många skäl som talar för en permanentning av verksamheten vid databasen i Haparanda. Jag hoppas att herr Wikström delar min uppfattning och kommer att arbeta för det. Jag skulle gärna vilja ha ett besked om det av herr Wikström.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 16 Om åtgärder för att trygga sysselsättningen i Kramfors

Herr industriministern ÅSLING erhöll ordet för att besvara herr Lorentzons i Kramfors (vpk) den 22 oktober anmälda fråga, 1976/77:33, och anförde:

Herr talman! Herr Lorentzon i Kramfors har frågat mig om jag överväger åtgärder för att få ersättningsindustri till Kramfors med anledning av att Svenska Cellulosa Aktiebolaget (SCA) inom kort kommer att lägga ner en fabrik som sysselsätter närmare 350 personer.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län och industridepartementet har sedan en tid tillbaka varit informerade om att SCA:s sulfitsfabrik i Kramfors kommer att läggas ner. Flera olika åtgärder har vidtagits för att möta den uppkomna situationen. Som redan framgått av ett pressmeddelande från industridepartementet kommer två nya industrier att etableras i Kramfors. Tillsammans beräknar dessa industrier kunna sysselsätta omkring 175 personer. Även ett annat industriprojekt kommer skyndsamt att utredas. Om även detta projekt kan genomföras skulle det innebära ett inte oväsentligt tillskott av ytterligare arbetstillfällen. Arbetet på att stärka sysselsättningen i Kramforsområdet kommer att fortsätta.

Herr LORENTZON i Kramfors (vpk):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret på min fråga, men jag vill omedelbart ställa en ny: När en riksdagsledamot ställer en fråga till chefen för ett departement kan han redan på morgonen läsa svaret på sin fråga och det överlämnas till honom klockan tre – eller halv fyra, som klockan är nu. Är det någon nyordning, och tillhör det i så fall den nyordning som den nya regeringen har infört?

I motiveringen till den fråga jag ställde till industriministern hänvisar jag till *avskedandena, arbetslösheten och företagsnedläggningarna* samt den omfattande avflyttning som har varit kännetecknande för Kramfors under många år.

År 1930 räknade denna kommun 43 000 invånare. 45 år senare – år 1975 – hade antalet boende sjunkit till något över 27 000. En fjärdedel av människorna i kommunen är pensionärer. Under alla dessa år hade vi en socialdemokratisk regering.

Jag tror att jag snart sagt varje år har interPELLERAT om Ådalen och sysselsättningen. Jag har ställt frågan: Hur blir det med den kortsiktiga

*Om åtgärder för att
trygga sysselsätt-
ningen i Kramfors*

och den långsiktiga planeringen? Då har man bara ryckt på axlarna och sagt: Ja, men ni får ju så mycket beredskapsarbete, och tänk på vilket lokaliseringsstöd ni får! Men varje år har befolkningstalet sjunkit.

Nu är frågan, om den nya regeringen skall använda sig av samma metod när det gäller Kramfors och Ådalen som den gamla och säga att den bara följer den gamla regeringens linje. Det ligger ju nära till hands när man tar emot detta "dukade bord".

Jag ställde den frågan i anslutning till beskedet om att SCA:s sulfidfabrik i Kramfors skulle läggas ner. Sedan har det serverats nya rätter på detta dukade bord, och flera nedläggningar är aktuella.

Emellertid är det naturligtvis på det sättet att de som säges ha innehaft makten i detta land under snart 45 år ju inte har innehaft den. I Kramfors har det varit socialdemokratisk majoritet i både kommunen och i lands-tinget. Vi har makten, har man sagt där och varit mycket stolt. I olika sammanhang har man framhållit detta, men man har inte haft makten, utan den har legat i händerna på svensk storfinans – Svenska Handelsbanken och SCA – och man har bara varit förvaltare, som har stått bu-gande med kepsen i hand och låtit ledningen för SCA och Handelsbanken arbeta som de velat.

Jag vill rikta ännu en fråga till industriministern: Tänker den nya re-geringen följa den gamla regeringens linje att göra någon insats bara då och då, när svårigheterna i Kramfors är alltför stora, för att dämpa folkopinionen? Eller tänker regeringen medverka till att det kommer industrier till Kramfors, vilka kan stoppa avflyttningen därifrån? Det är denna fråga folket i Kramfors ställer sig.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Beträffande den presskommuniké som departementet lämnade i går förhåller det sig så att vi sedan lång tid tillbaka har bedrivit en förhandling med berörda parter. När sedan den förhandlingen – där flera parter varit involverade – har givit resultat har vi ansett det angeläget att berätta om detta.

Jag förmodar att herr Lorentzon är överens med mig om att man knappast bör undanhålla befolkningen i Kramfors resultatet av dylika över-läggningar, utan att vi när de ger ett konkret resultat skall arbeta med den öppenhet som man har rätt att kräva i ett modernt samhälle.

Jag vill till sist bara säga att den nya regeringens linje är att bedriva en aktiv regionalpolitik och därmed främja strävandena att skapa sys-selsättning. I det sammanhanget kan jag försäkra herr Lorentzon att Kramfors står högt upp på listan över orter som måste prioriteras också i det fortsatta arbetet i departementet. Jag vågar påstå att regeringen redan gett prov på den viljeinriktningen i samband med Eiskrisen, som ju också berör Kramfors. Vi kommer att göra allt vad vi kan för att slå vakt om arbetstillfällena i Kramfors.

Herr LORENTZON i Kramfors (vpk):

Herr talman! Industriministern säger att man inte skall undanhålla folket upplysningar, och om det är jag helt överens med honom. Upplysningen kom ju särskilt lägligt några timmar innan svaret skulle ges i riksdagen. Men nog om det.

En annan fråga är: Hur mycket lokaliseringsstöd och stöd i annan form kommer de tilltänkta företagen att få? Det är vi mycket intresserade av, för är det fråga om företag av samma kaliber som Kramforskök, Nylands Mattfabrik och andra som genom Statsföretag lokaliserades till Kramfors, så kan det inte vara mycket att hänga i julgranen. Ekonomiskt går ju dessa på knäna och måste ständigt ha skattebetalarnas pengar för att kunna äga bestånd.

Vad Kramfors behöver är stabila företag, inte bara några halmstrån när det är som värst. Det kan ju gå lika illa med de företag som den nya regeringen tänker lokalisera dit, om staten skall satsa pengarna och de inte kan stå på egna ben. Då kommer Kramfors att leva i samma ekonomiska tillstånd som förut med hot om arbetslöshet, avskedanden och utflyttning.

När vi på sin tid fick en del företag till Kramfors sade man från ansvarigt håll att det skulle bli ett par hundra arbetstillfällen här och hundra där, och så har det blivit något tiotal eller kanske ett tjugotal anställda. Så kan man naturligtvis inte fortsätta i all evighet, om det skall vara någon mening med det hela. Man kan inte skoja med en hel bygd, som man nu har gjort i 45 år.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 17 Om införlivande av Gotland med det inre stödområdet

Herr industriministern ÅSLING erhöll ordet för att besvara herr Schöts (m) den 27 oktober anmälda fråga, 1976/77:36, till herr arbetsmarknadsministern, och anförde:

Herr talman! Herr Schött har frågat arbetsmarknadsministern om han är villig att medverka till att Gotland med dess många och speciella problem snarast inlemmas i det inre stödområdet. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara frågan.

Frågan om bl. a. stödområdenas avgränsning utreds f. n. av sysselsättningsutredningen, som beräknas avlämna ett betänkande om den fortsatta regionalpolitiken under år 1977. Förslag bör kunna föreläggas riksdagen under år 1978. De regionalpolitiska problemen på Gotland har inte sådan styrka – jämfört med de kommuner som nu tillhör inre stödområdet – att ställning redan nu måste tas till om Gotland skall inlemmas i det inre stödområdet. Jag anser därför att sysselsättningsutredningens överväganden kan inväntas.

Jag vill tillägga att sysselsättningsstöd som främst är förbehållet inre stödområdet försöksvis kan utgå även på Gotland.

Torsdagen den
11 november 1976

*Om införlivande av
Gotland med det
inre stödområdet*

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Först ber jag att få tacka industriminister Åsling för svaret på min fråga angående hans vilja att medverka till att Gotland inlemmas i det inre stödområdet.

Min fråga var ovanligt kort. Som motivering återopades endast Gotlands många och speciella problem. Dessa problem borde vid det här laget vara väl kända för riksdagen. De är bl. a. extremt höga transport- och elkostnader, ogynnsam åldersfördelning inom befolkningen, hög arbetslöshet, speciellt utbredd bland ungdomen, betydande undersysselsättning och brist på nya arbetstillfällen samt exceptionellt låg skattekraft.

Många aktioner har under årens lopp företagits i riksdagen för att förbättra Gotlands situation. Några av dem har krönts med viss framgång. Som exempel kan nämnas att Gotland sedan 1972 tillhör det allmänna stödområdet och att en förstärkning av transportstödet har kommit till stånd liksom en ökning av den kommunala skatteutjämningen.

Gotlänningarna är tacksamma för dessa förbättringar, men de har tyvärr visat sig otillräckliga för att trygga en regional utveckling, likvärdig med utvecklingen i landet i övrigt. Det fordras utan tvivel ytterligare, kraftfulla åtgärder för att hjälpa gotlänningarna och bl. a. bryta den pessimism som råder bland öns ungdom och exempelvis tar sig uttryck i att nio av tio uppges lämna ön efter avslutad skolgång.

Frågan om Gotlands inlemmande i inre stödområdet, vilket skulle innebära ett väsentligt ökat stöd åt näringslivet på ön, har aktualiserats ett flertal gånger i riksdagen. Senast väckta motioner i ärendet har uppskjutits till innevarande riksmöte och lär komma upp till behandling här i mitten av december i samband med propositionen 211.

När det gäller svaret är jag icke glad åt det. Jag hade väntat mig ett svar som visade att industriministern varit mer medveten om Gotlands stora problem. Detta kommer icke till uttryck i svaret, vilket jag djupt beklagar.

Jag tillåter mig att hänvisa till vad länsstyrelsen på Gotland bl. a. anför: "Länsstyrelsen vill mot bakgrund av behovet av arbetstillfällen och hit-tillsvarande ringa effekter av det regionalpolitiska stödet framhålla att starka skäl talar för att Gotland i lokaliseringspolitiskt avseende tillförs det *inre stödområdet*."

Att man skulle behöva dröja till 1978 eller ännu längre innan riksdagen kan ta ställning till den här frågan finner jag djupt beklagligt.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Det kanske inte har varit möjligt inom ramen för mitt korta svar att närmare analysera situationen på Gotland. Men jag vill försäkra herr Schött att jag är väl medveten om de problem som finns på Gotland med det ensidiga näringsliv man där har och de problem som har sin grund i Gotlands speciella situation med kostnader för kontakt med fastlandet etc. Jag vill alltså understryka att jag är medveten om detta.

Det måste dock, herr Schött, vara rimligt, när man är inne i ett forcerat – jag vill betona *forcerat* – utredningsarbete kring detta i sysselsättningsutredningens regi, att avvakta den totala översyn av stödområdesgränser som där sker.

Sedan, herr Schött, bör också noteras vad jag säger sist i mitt svar, att detta speciella sysselsättningsstöd, som främst är förbehållet inre stödområdet, försöksvis kan utgå även på Gotland. Det bör ju vara en väsentlig favör för det gotländska näringslivet.

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Jag vill tacka för tillägget till svaret. Min kommentar är, att länsstyrelsen torde vara väl medveten om vilka förmåner som kan utgå, men att länsstyrelsen bedömer dem som otillräckliga.

Jag förstår att om en utredning arbetar så vill man gärna vänta tills den är klar. För egen del har jag emellertid den uppfattningen – och den delas förresten av många – att Gotland har så speciella förhållanden att man där icke hade behövt avvakta denna utredning.

Ramen för en enkel fråga medger inte någon längre diskussion. Vi får anledning att återkomma i decemberdebatten, då fyrpartimotioner i ämnet kommer att behandlas.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 18 Om åtgärder för att stimulera prospektering

Herr industriministern ÅSLING erhöll ordet för att besvara herr Nyquists (s) den 28 oktober anmälda fråga, 1976/77:44, och anförde:

Herr talman! Herr Nyquist har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att stimulera prospekteringen inom landet, t. ex. genom AB Statsgruvor.

Innevarande budgetår satsar staten 26 milj. kr. på prospektering efter andra malmer än uran. Detta är något mer än vad gruvföretagen lägger ner per år. Nämnden för statens gruvegendom har ansvaret för styrningen av prospekteringen. Det praktiska arbetet utförs av Sveriges geologiska undersökning. F. n. undersöks särskilt fyndigheter av legeringsmetaller, bl. a. molybden, nickel och volfram. Alla dessa metaller är viktiga för stålindustrin, och man bedömer utsikterna för en svensk produktion i framtiden som goda. Prospektering är emellertid en verksamhet på lång sikt, och det tar tid innan man kan avläsa resultaten.

När det gäller den mer långsiktiga inriktningen av prospekteringen väntar vi förslag från mineralpolitiska utredningen. Den utredningen väntas i början av nästa år avlämna ett betänkande med prognoser över den svenska mineralförbrukningen år 1985 till år 2000. Därefter skall utredningen se över inriktningen av politiken på mineralområdet. Jag räknar med att utredningen i det sammanhanget tar upp frågor som rör

Torsdagen den
11 november 1976

*Om åtgärder för att
stimulera prospek-
tering*

prospekteringen, t. ex. hur mycket vi skall prospektera och vilka metaller prospekteringen skall inriktas på.

Jag hoppas att mineralpolitiska utredningens förslag skall kunna läggas till grund för en mineralpolitik som tillåter en medveten hushållning med våra mineralresurser, byggd på en förbättrad kännedom om mineralförekomsterna i Sverige.

Satsningen på statlig prospektering på kort sikt är en fråga som behandlas i budgetarbetet och som jag därför inte är beredd att gå närmare in på nu.

Herr NYQUIST (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för svaret på min fråga.

Det borde vara ett väsentligt intresse för oss i Sverige att söka åstadkomma en ökning av landets självförsörjningsgrad då det gäller strategiskt viktiga och intressanta mineral. Så långt vi vet hittills har vi i vårt land överskott på två metaller, järn och zink. I det läget förutsätts för vår specialstålstillverkning bl. a. att vi kan köpa legeringsmetallerna från utlandet. Svårigheterna för våra specialstålverk – vi skall hoppas att problemen trots allt är tillfälliga – ökas ju bara om det också blir störningar i tillförseln av legeringsmetaller. Detta hände häromåret i samband med arbetskonflikter vid nickelgruvorna i Canada.

En av anledningarna till min fråga var att vid en sammankomst med Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) för en tid sedan varnades för ett påfallande ointresse här i Sverige för geologi och prospektering. Herr statsrådet hänvisade i sitt svar till det arbete på kortare sikt som utföres av SGU, Sveriges geologiska undersökning, som disponerar 26 milj. kr. härför. I fråga om det längre perspektivet hänvisades till mineralpolitiska utredningen.

Är det då inte på tiden att man stimulerar till ytterligare prospektering? Jag tillåter mig nämna några uppslagsändar: Prospekteringen kan avse sulfidmalmer i Dalabergslagen. Det borde undersökas om det finns flera brytvärda fyndigheter av volfram än den i Yxsjöberg, på gränsen mellan Örebro län och Kopparbergs län. Av särskild vikt vore att våra alunskiffrar mera systematiskt undersöktes, främst naturligtvis för att dessa skiffrar är landets största och viktigaste tillgång av fossila bränslen genom sitt innehåll av kerogen, som beskrivs som en intorkad, vaxartad, organisk substans huvudsakligen bestående av kol, väte och syre. Totalt anses de svenska alunskiffrarna hålla över sex miljarder ton kerogen. Alunskiffrar i Närke är de kerogenrikaste i landet. Man kan i det sammanhanget också utvinna bl. a. aluminium, kalium, uran, vanadin och nickel. Det borde vara av betydelse när det gäller vår mineralförsörjning.

Jag tackar än en gång för svaret.

Med detta anförande, under vilket herr andre vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar, var överläggningen slutad.

§ 19 Om beskattningen av företag som driver verksamhet i flera kommuner

Nr 25

Torsdagen den
11 november 1976

*Om beskattningen
av företag som
driver verksamhet i
flera kommuner*

Herr statsrådet MUNDEBO erhöll ordet för att besvara herr *Börjessons* i Falköping (c) den 27 oktober anmälda fråga, 1976/77:40, till herr finansministern, och anförde:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat chefen för finansdepartementet om han är beredd att medverka till att företagsskatteberedningen eller någon annan utredning får direktiv att utreda frågan om beskattning av företag som driver rörelse i olika kommuner. Enligt fastställd ärendefördelning är det jag som har att besvara frågan.

Reglerna om hur rörelsedrivande företag i allmänhet skall fördela inkomsten mellan olika kommuner innebär i princip att inkomsten skall fördelas mellan den kommun där företaget har sitt huvudkontor och den eller de kommuner där företaget begagnar fast driftställe. Vid inkomstfördelningen mellan olika kommuner där fast driftställe begagnas skall beaktas inte bara tillverkningsvärdet, omsättningens storlek och antalet anställda inom kommunen utan också andra förhållanden som kan påverka bedömningen av hur stor inkomst som skall anses härröra från kommunen.

Enligt herr Börjesson föreligger det ofta svårigheter att fastställa från vilken kommun vinsten är hämtad. Han anser att principen bör vara att huvuddelen av vinsten skall beskattas i den kommun där en vara är producerad. Jag delar i och för sig herr Börjessons uppfattning att frågan om inkomstfördelningen är komplicerad. En nyordning på detta område skulle dock kräva ett omfattande utredningsarbete. Innan man tar ställning till frågan om ett sådant utredningsarbete bör påbörjas och den lämpliga formen för detta bör man enligt min mening avvakta i första hand företagsskatteberedningens snart väntade förslag om nya principer för rörelsebeskattningen.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag ber att få framföra ett tack till statsrådet Mundebo för det svar han har lämnat på min fråga.

Jag är medveten om de regler som gäller beträffande inkomstfördelningen mellan de kommuner där tillverkningen av en vara skett och de kommuner där försäljningen ägt rum. Så har i praxis, sedan huvudkontorsandelen avräknats, resten av inkomsten ofta fördelats med två tredjedelar på tillverkningskommunerna och en tredjedel på försäljningskommunerna. Mellan tillverknings- resp. försäljningskommunerna har fördelningen ofta skett efter tillverkningsvärdet resp. omsättningen inom de olika kommunerna. Erfarenheten har dock visat att det föreligger svårigheter att få fram en så rättvis fördelning som det är möjligt att uppnå.

Jag noterar med tillfredsställelse att statsrådet Mundebo delar min uppfattning att principen bör vara att huvuddelen av vinsten skall beskattas

Torsdagen den
11 november 1976

*Om vidgad rätt att
avsätta medel på
skogskonto*

i den kommun där varan är producerad. Jag delar statsrådet Mundebo's uppfattning att denna inkomstfördelning kan vara komplicerad, och det framhöll jag i min fråga. Jag är medveten om att en nyordning på detta område kräver ett omfattande utredningsarbete. "Innan man tar ställning till frågan om ett sådant utredningsarbete bör påbörjas och den lämpliga formen för detta bör man enligt min mening", säger statsrådet Mundebo, "avvakta i första hand företagsskatteberedningens snart väntade förslag om nya principer för rörelsebeskattningen."

Företagsskatteberedningen har arbetat sedan den 29 juni 1970. Den bör snart kunna vara färdig med sitt betänkande. Det skall sedan remissbehandlas, och det tar därför tid innan riksdagen får ta ställning till själva sakfrågan. Jag önskar dock att detta inte skall dröja alltför länge. Visserligen har statsrådet Mundebo uttalat att vi snart kan vänta företagsskatteberedningens förslag, men jag skulle gärna vilja ha det preciserat, om det är möjligt.

Herr statsrådet MUNDEBO:

Herr talman! Ett av skälen till att jag inte nu vill ge företagsskatteberedningen tilläggsdirektiv är att beredningen är i slutskedet av sitt arbete. Först när vi har fått beredningens förslag – jag räknar med att det kommer under nästa år – och förslaget remissbehandlats har vi fått en grund för att överväga på vilket sätt och i vilken form vi skall gå vidare med de viktiga men komplicerade frågor som herr Börjesson i Falköping har tagit upp.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det kompletterande svar som jag nu har fått. Det innehåller en klar precisering att vi nästa år kan vänta företagsskatteberedningens utredning.

Jag beklagar att den tidigare regeringen inte har givit beredningen direktiv att utreda även denna fråga. Jag vet att den har varit föremål för åtskilliga debatter här i kammaren. Men jag har som sagt full förståelse för att statsrådet Mundebo vill avvakta företagsskatteberedningens betänkande innan ställning skall tas till denna viktiga principiella fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 20 Om vidgad rätt att avsätta medel på skogskonto

Herr statsrådet MUNDEBO erhöll ordet för att besvara herr Jonassons (c) den 28 oktober anmälda fråga, 1976/77:47, och anförde:

Herr talman! Herr Jonasson har frågat mig om jag är beredd att medverka till att införa en generell möjlighet till ökad insättning på skogskonto i samband med stormskador, insektsangrepp och liknande.

På skogskonto får normalt sättas in högst 60 % av köpeskillingen för

rotsåld skog och högst 40 % av köpeskillingen för leveranstimmer. Skogsägare som har drabbats av stormfällning har emellertid genom olika tidsbegränsade författningar fått möjlighet att sätta in en större del, nämligen 80 % resp. 50 %, av köpeskillingen på skogskonto. Som villkor för höjningen av insättningsgränserna har föreskrivits bl. a. att skogsägaren genom intyg från skogsvårdsstyrelse kan visa att skog har stormfällts i avsevärd omfattning på fastigheten. Den senaste författningen av detta slag utfärdades år 1974 och motiverades främst av de svåra stormfällningarna i sydöstra Sverige under senare delen av år 1973.

Herr Jonasson synes mena att möjligheten att utnyttja skogskonto bör utvidgas i två hänseenden. För det första skall inte bara stormfällning utan även insektsangrepp och liknande skador medföra rätt till de högre procentsatserna. För det andra skall höjningarna gälla permanent och således inte bara ta sikte på vissa större stormar e. d.

Jag delar i och för sig herr Jonassons uppfattning att det kan finnas skäl att medge insättning på skogskonto enligt de högre procentsatserna så snart en skogsägare på grund av stormfällning, insektsangrepp eller annan liknande anledning tvingas avverka onormalt mycket skog. En sådan utvidgning av skogskontosystemet är emellertid inte problemfri. Det skulle t. ex. vara svårt att tillräckligt klart ange vilka yttre händelser som skall medföra rätt till de förmånligare insättningsreglerna. Betydande praktiska svårigheter skulle vidare uppkomma vid bedömningen av om t. ex. ett insektsangrepp är så omfattande att det motiverar de höjda procentsatserna.

Jag är mot denna bakgrund inte beredd att nu lägga fram ett förslag om utvidgning av möjligheten att göra insättning på skogskonto. Den av herr Jonasson väckta frågan kommer emellertid att behandlas i samband med den översyn av skogsbeskattningsreglerna som f. n. sker inom finansdepartementet.

Herr NORRBY (c):

Herr talman! Då herr Jonasson är förhindrad att närvara har han vidtalat mig att ta emot svaret på hans fråga, och jag tackar statsrådet Mundebo för svaret.

Anledningen till frågan är de mycket stora skador som granbarkborren har åstadkommit och åstadkommer speciellt i västra och norra Värmland. Den gamla granskogen angrips och torkar. För såväl skogsägarna som samhället medför detta mycket stora förluster. Det värdefulla timret förvandlas till sämre virkeskvaliteter. Bristen på skogsråvara diskuteras dagligen. Det är viktigt för landet att kunna exportera och hålla sysselsättningen uppe. Men samtidigt sker denna förstörelse med stora förluster som följd.

Det bästa i nuläget måste vara att hugga bort såväl den angripna skogen som den vi vet kommer att angripas om den får stå kvar. Kvarstående skog utgör en smittofara. Men varför vill då inte skogsägarna hugga bort skogen? frågas det. Anledningen härtill är att skogsägaren i så fall

Torsdagen den
11 november 1976

*Om avstyckningar
för bostadsändamål
i jordbruksbygd*

måste avverka flera års tillväxt på en gång, och därigenom drabbas han av höga skatter. En utjämning av inkomsterna över flera år är därför nödvändig. En väg att gå vore att höja procentsatserna för insättning på skogskonto och kanske också att förlänga tiden för uttag från kontot. När skogsägarna tvingas till en avverkning under ett år behövs en utjämning i tiden.

Det finns även andra faktorer som här inverkar. Tidigare har man kunnat göra avdrag för reproduktionsåtgärder under avverkningsåret, något som numera är nästan omöjligt. På grund av snytbaggengreppen och DDT-förbudet måste man vänta med förnyingsåtgärderna tills riskerna har minskat.

Möjligheter till större insättning på skogskonto vid sådana här tillfällen borde givetvis ha skapats tidigare. När så inte skett, måste nu snara åtgärder vidtas på det här området, om de skall få någon effekt.

Jag skall inte gå in på någon diskussion med herr statsrådet om sättet att lösa dessa frågor. Jag tycker att det av svaret framgår att statsrådet ställer sig positiv till att åstadkomma en lösning av detta problem. Jag tvivlar dock på att man kan vänta så värst länge på ett förslag i den riktningen. Tiden rinner i väg, och problemet kräver snara beslut. Jag skall emellertid som sagt inte pressa herr statsrådet på ett besked om vilka åtgärder han kan komma att vidta, men jag uttrycker den förhoppningen att herr statsrådet och den nya regeringen tar initiativ för att åstadkomma en lösning.

Därmed tackar jag än en gång för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 21 Om avstyckningar för bostadsändamål i jordbruksbygd

Fru bostadsministern OLSSON erhöll ordet för att besvara herr *Fågelsbos* (c) den 12 oktober anmälda interpellation, 1976/77:2. och anförde:

Herr talman! Herr Fågelsbo har frågat mig om jag är beredd att medverka till att avstyckningar för bostadsändamål kan ske i de fall där en rationell jordbruksdrift kan innebära visst miljömässigt intrång i fastigheten.

Reglerna om avstyckning finns i bl. a. fastighetsbildningslagen. Lagen innehåller bl. a. allmänna lämplighetsvillkor för fastighetsbildning. Avstyckning skall sålunda kunna ske så att varje fastighet som nybildas blir varaktigt lämpad för sitt ändamål. Inom område som inte detaljplanlagts får avstyckning för bebyggelse ej ske, om åtgärden skulle försvåra området's ändamålsenliga användning.

Reglerna om byggnadslov finns i byggnadsstadgan. Där sägs bl. a. att man vid prövning av ansökan om byggnadslov skall tillse att byggnadsföretaget inte strider mot den allmänna lämplighetsregel som finns i 29 § byggnadsstadgan.

Torsdagen den
11 november 1976

*Om avstyckningar
för bostadsändamål
i jordbruksbygd*

Vid dessa allmänna lämplighetsprövningar är det i första fallet den blivande fastigheten och i andra fallet den tillämnade byggnaden som är utgångspunkten för bedömningen. Om man vid prövningen kommer fram till att fastigheten eller byggnaden med hänsyn till förväntade immissioner från ett närbeläget jordbruksföretag eller annan verksamhet inte uppfyller lämplighetsvillkoren saknar det således i princip betydelse om den som avser att bosätta sig på den nybildade fastigheten eller i den nya byggnaden skulle förklara sig beredd att godta immissionerna. En ny ägare till fastigheten är nämligen inte utan vidare bunden av den tidigare ägarens medgivanden. Han kan t. ex. komma att påkalla åtgärder enligt hälsovårdsstadgan mot ägaren till jordbruksföretaget.

Av vad jag nu har sagt bör framgå svårigheterna att medge avstyckning och byggnadslov i de fall som herr Fågelsbo syftar på.

Jag anser att det bör tillskapas ökade möjligheter att avstycka och meddela byggnadslov för bostadshus även i de fall en rationell jordbruksdrift kan innebära visst miljömässigt intrång i fastigheten. Vilken väg som därvid lämpligen skall användas kan jag i dag inte ange, men frågan är föremål för regeringens prövning.

Herr FÅGELSBO (c):

Herr talman! Jag vill rikta ett tack till fru statsrådet Olsson för att jag har fått min interpellation besvarad. Anledningen till att jag framställde densamma är att jag vet att lantbruksnämnderna i många fall avstyrkt avstyckning av tomt för bostadsändamål – kanske för en nära anhörig till fastighetsägaren – där en tillstyrkan varit naturlig ur många synpunkter men där nu gällande lagbestämmelser lägger hinder i vägen.

Jag håller med om att det är riktigt, som bostadsministern framhåller, att det i princip saknar betydelse om den som avser att bosätta sig på en sådan avstyckad tomt förklarar sig beredd att godta det som i statsrådets svar kallas för immissioner – eftersom en ny ägare till fastigheten inte utan vidare är bunden av den tidigare ägarens medgivanden. Det är av den anledningen jag i interpellationen ifrågasatt om inte ett "luktservitut" skulle vara en lösning för att kunna komma till rätta med de negativa verkningarna av nu gällande lag.

Lantbruksstyrelsen har försålt en viss bostadstomt och där bland 13 olika villkor intagit en punkt nr 12, som lyder: "Köparen är medveten om att lukt från befintliga och blivande djurstallar samt lukt från gödselspridning under vissa tider kan vara besvärande. Med stamfastigheten skall följa rätt att bedriva djurskötsel i den omfattning brukaren finner lämplig och möjlig med rätt att sprida gödsel på stamfastighetens ägor varvid med det försålda området följer skyldigheter att utan krav på inskränkning av lantbrukets hantering eller krav på ersättning tåla detta intrång."

Inskrivningsmyndigheten i domsagan har vid beviljandet av lagfart för den avstyckade tomten fastställt att denna punkt utgör ett servitut. Bevis därom är dagtecknat den 10 mars 1976.

Torsdagen den
11 november 1976

*Om tidpunkten för
byggande av reaktor
3 vid kärnkraftver-
ket i Simpevarp*

Det här är alltså ett exempel på hur den fråga som jag har framställt i min interpellation kan lösas. Och går det att fastställa ett sådant här servitut då en statlig myndighet är säljare bör det väl också finnas möjlighet att göra det för andra kategorier av säljare.

Jag är tacksam för det svar som jag fått av bostadsministern, där det sägs att regeringen prövar frågan.

Det exempel jag tog visar att det finns en modell som redan tillämpas av en statlig myndighet. Jag ifrågasätter då om inte samma möjlighet står till buds för andra.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 22 Om tidpunkten för byggande av reaktor 3 vid kärnkraftverket i Simpevarp

Herr statsrådet JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr Rosqvists (s) den 21 oktober anmälda fråga, 1976/77:23, till herr arbetsmarknadsministern, och anförde:

Herr talman! Herr Rosqvist har frågat arbetsmarknadsministern vilket besked han kan ge kommun, anläggningsarbetare samt stora och små företag som vill ha besked om starten för anläggningsarbetet med O 3, alltså Oskarshamns tredje kärnkraftsaggregat. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara frågan.

Oskarshamnsverkets kraftgrupp fick den 6 september 1974 regeringens tillstånd att uppföra, inneha och driva en atomreaktor ingående i ett tredje aggregat i Oskarshamnsverket. Tillståndet var inte förknippat med några villkor beträffande hantering av använt kärnbränsle och slutlig förvaring av det högaktiva avfallet.

Inom kort kommer förslag att föreläggas riksdagen om de i regeringsdeklarationen angivna nya villkoren för att få använda kärnkraft. Oskarshamnsverkets kraftgrupp har att göra en bedömning av möjligheterna att uppfylla de därmed totalt sett skärpta kraven för att få ta kärnkraftverk i drift. Det blir således företagets sak att besluta om och när anläggningsarbetet med ett tredje aggregat vid Oskarshamnsverket kan påbörjas.

Herr ROSQVIST (s):

Herr talman! Jag tackar energiministern för svaret på min fråga. Varken jag, kommunen, företaget eller den arbetskraft som var tänkt att placeras i detta projekt kan vara nöjd med detta svar. Man har tidigare utgått från ett beslut som en bred riksdagsmajoritet har fattat. Det beslutet har inte upphävts, men en osäkerhetsfaktor har införts.

1975 års spelregler på detta område gäller ännu. Men efter det att reglerna har gällt ett och ett halvt år skall de nu upphävas retroaktivt. Det är ett nytt sätt för politiskt beslutsfattande och politisk bedömning av investeringar, som gjorts av statliga, kommunala och privata företag.

Företaget i detta fall har inte bara att sätta i gång efter det att vissa krav uppfyllts, vilket energiministern påstår. Det gäller även att fastställa en stadsplan. Den har legat hos regeringen för godkännande en längre tid. Stadsplanen behöver formellt fastställas av regeringen. I stadsplanen för O 3 finns inte bara aggregat 3 utan också en servicebyggnad samt byggnad för lagring av lågaktivt avfall. Servicebyggnaden skall serva de två aggregat som redan är i drift. Det är angeläget för företaget att bygandet av dessa objekt kommer i gång.

Energiministern refererar till regeringsdeklarationen och framhåller att saken är klar, när företaget har uppfyllt de totalt sett skärpta krav som man kommer att förelägga företaget. I regeringsdeklarationen står att man skall presentera ett godtagbart avtal och en helt säker slutlig deponering av det högaktiva avfallet. Jag vill då fråga: Vem definierar dessa begrepp? Vad innebär "godtagbart" och "helt säker"? Det kan bli en helt godtycklig bedömning beroende på vem som skall göra densamma.

Det finns paralleller med andra områden inom samhällslivet. Varje mänsklig aktivitet är förenad med vissa risker, stora eller små. Inom bilismen exempelvis tolererar vi tydligen att en person får dödas per varje 2 500:e bil per år. Men när det gäller kärnkraft har inga olyckor inträffat som orsakar sådana tragedier som exempelvis bilismen. Likväl ålägger vi kärnkraften retroaktiva och skärpta och kanske t. o. m. omöjliga odefinierade säkerhetsföreskrifter.

Jag vill ha svar på mina frågor, herr energiminister. Vad innebär "godtagbart" och "helt säker slutlig deponering"?

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Herr Rosqvist har i sin fråga i första hand ägnat sig åt den arbetsmarknadspolitiska aspekten och frågat om tidpunkten för start, och jag har svarat på detta. Men låt mig gärna säga att det är helt klart att stadsplanefrågorna inte är lösta. De ligger hos regeringen för behandling. Tyvärr har man blandat ihop servicebyggnader för de redan befintliga blocken och för aggregat 3, vilket naturligtvis komplicerar handläggningen.

De nya villkoren innebär någon sorts retroaktivitet, anser herr Rosqvist. Men i så fall skulle ju det energipolitiska beslut som riksdagen skall fatta 1978 – något som även den förra regeringen var inställd på – inte medge någon handlingsfrihet. Den handlingsfrihet som socialdemokraterna tidigare talade om har alltså inte förelegat.

Definitionen av begreppen "godtagbart" och "helt säker" återkommer jag till i den villkorsproposition som kommer att föreläggas riksdagen kring månadsskiftet november-december. Sist och slutligen är det naturligtvis de politiska instanserna som kommer att avgöra tillståndsfrågorna beträffande kärnkraften – med andra ord regeringen.

Torsdagen den
11 november 1976

*Om tidpunkten för
byggande av reaktor
3 vid kärnkraftver-
ket i Simpevarp*

Herr ROSQVIST (s):

Herr talman! Det är riktigt att jag ställt min fråga med tanke på arbetsmarknadssynpunkter. Sysselsättningsfrågorna är brännande i Kalmar län. Arbetsmarknadsläget där är inte på något sätt bättre än i andra delar av landet, snarare tvärtom. Det råder brist på industriell sysselsättning och även på byggnadsarbete. Det var därför jag ville ha besked om när byggandet av den tredje reaktorn kan komma i gång.

Den förhållning som har skett sedan mitten av september har gjort att man nu ligger ett halvt år efter i planeringen. Just detta diffusa uttalande om "godtagbart" och "helt säkert" har medfört att företaget inte kunnat vidta de åtgärder man har tänkt sig. Man har kommit i gång med kärnkraftsblocket på det sättet att beställning på reaktorkärl har lagts ut, och det arbetet är påbörjat vid Uddcomb i Karlskrona. Även andra beställningar har gjorts. Ett stort antal småföretag har lämnat in anbud och räknat med att få uppdrag i samband med anläggningsarbetet. De planerna har de nu fått slå ur hågen därför att osäkerheten är så stor.

Visst skall vi ha handlingsfrihet på det här området, herr energiminister, men man skall väl ändå inte avbryta en byggnation som redan pågår och ålägga kraftföretagen en bevisbörda. Intressenterna är i det här fallet kommuner, Kooperationen – även lantbrukskooperationen – och privata intressen. Bevisföringen blir så att säga deras sak, men den regeln gällde inte när projektet drogs i gång.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Även den sedan lång tid gällande atomenergilagern förutsätter att regeringen skall kunna gå in och ändra eller begränsa tillstånd. Detta är alltså förutsatt redan tidigare. Men det som har saknats, och det har varit det anmärkningsvärda, är att några villkor för hur man tar hand om konsekvensproblemen med kärnkraften – i fråga om uppbyggnad och långsiktig deponering av avfallet – aldrig har ställts. Därför har den här frågan inte heller ställts på sin spets tidigare.

Beträffande sysselsättningsproblemen vill jag säga att inom den här branschen har osäkerheten alltid varit ett problem. En stor osäkerhetsfaktor har funnits hela tiden. Annars skulle man ju inte inför 1975 års beslut ha aviserat att 1978 skall vi komma tillbaka och pröva kärnkraftspolitiken igen. Så den här osäkerheten har egentligen funnits hela tiden.

Vidare antar jag att herr Rosqvist lika väl som jag, även om det här inte är mitt område i regeringen, är medveten om att den ökning av antalet anställda vid Oskarshamnsverket som skulle bli aktuell vid uppförande av ett tredje aggregat i hög grad skulle få tas från andra län. Det är vad länsmyndigheterna i Kalmar säger.

Herr ROSQVIST (s):

Herr talman! Till det sista vill jag säga att länsmyndigheterna i Kalmar län arbetar för lokaliseringar till länet. Det måste i vissa fall ske ut-

lokaliseringar från mera lyckligt lottade regioner.

Atomenergilagen tillåter regeringen att avbryta eller ändra pågående projekt. Det är bra att denna bestämmelse finns. Men vad har inträffat i fråga om Oskarshamn 1 och Oskarshamn 2 som skulle påfordra att man ändrar beslutet om Oskarshamn 3? Atomenergilagen finns med sina föreskrifter, men ingenting kan påvisas som medför att man borde ändra det beslut som fattades 1974, enligt det svar jag har fått här i dag.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Grunden är naturligtvis att problemen med uppbyggnaden och deponeringen av det högaktiva avfallet icke har lösts. Villkor har aldrig ställts tidigare, men det är enligt min och regeringens uppfattning rimligt att man ställer sådana villkor. Därför har vi också gjort detta. Annars lämnar vi över eventuellt olösbara problem till kommande generationer. Det måste finnas ett övergripande samhällsansvar också på den här punkten.

Herr ROSQVIST (s):

Herr talman! Jag vill upplysa om att Oskarshamns kraftgrupp har upp-
arbetsavtal för Oskarshamn 1 och Oskarshamn 2 som gäller ytterligare ett antal år framåt i tiden.

För Oskarshamn 3 kan man räkna med att det tar ytterligare tio år innan det finns avfall som kan upparbetas. Byggnadstiden är sju år. Sedan skall reaktorn laddas och gå i ett år, och sedan skall avfallet svalna under ett år innan det upparbetas. Då är vi framme vid 1986 eller 1987.

Det är väl ändå inte rimligt att företaget i dag skall skaffa avtal för något som skall hända om tio år. Om företaget tvingas göra detta, vad har man då för förhandlingssits? Vi vet att det inte finns många anläggningar i världen i dag för uppbyggnad. Måste man träffa ett avtal i dag är jag övertygad om att det blir ett ekonomiskt sett mycket dåligt avtal för företaget. Av den anledningen kan man finna det önskvärt att vänta med att skaffa fram detta avtal, som energiministern tydligen vill ha omedelbart.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Det som herr Rosqvist nu nämner försvarar inte på något sätt att vi har haft ett villkorslöst tillstånd när det gäller uppbyggnad av högaktivt avfall. Problemen kommer förr eller senare, och det är vårt ansvar i dag att lösa dessa problem innan ny verksamhet får påbörjas.

Herr ROSQVIST (s):

Herr talman! Om problemen kommer eller inte kan energiministern och jag tvista om hur länge som helst, men Aka-utredningen har ju lämnat sitt betänkande.

Om Aka-utredningen har statsministern, som tillhör samma parti som Olof Johansson, sagt att den skjutits sönder och rönt skarp kritik av

Torsdagen den
11 november 1976

*Om den framtida
sysselsättningen för
anställda vid
kärnkraftsbyggen,
m. m.*

remissinstanserna. Men förhåller det sig verkligen på det sättet? Press och massmedia har främst tagit fram de negativa synpunkter som funnits. Men det finns också många positiva uttalanden om Aka-utredningen, och utredningen har för sin del bedömt det som möjligt att upparbeta och förvara avfallet. Den utredningen bestod av representanter för samtliga politiska partier här i riksdagen, och de var eniga i sitt betänkande.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 23 Om den framtida sysselsättningen för anställda vid kärnkraftsbyggen, m. m.

Herr statsrådet JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr *Hjorths* (s) den 15 oktober anmälda interpellation, 1976/77:8, och anförde:

Herr talman! Herr Hjorth har frågat mig

1. om de anställda vid kärnkraftsbygget i Forsmark kan räkna med fortsatt arbete,

2. om jag vill medverka till att beredningsplanen för en eventuell avveckling av kärnkraften också upptar förslag till alternativa sysselsättningar för de berörda och

3. om jag är beredd att i beredningsplanen redovisa ersättningar till kommunen för nedlagda investeringar och att enskilda personer får ersättning för ekonomiska förluster.

Som svar på herr Hjorths första fråga vill jag efter samråd med arbetsmarknadsministern anföra följande. I regeringsdeklarationen har angetts bl. a. att särskilda villkor i fråga om upparbetning av använt kärnbränsle och slutlig förvaring av högaktivt avfall måste vara uppfyllda för att nya kärnkraftsblock skall få tas i drift. Förslag härom kommer inom kort att föreläggas riksdagen.

Det är troligt att villkor av detta slag påverkar kraftföretagens möjligheter att erhålla nödvändiga krediter. Under den tid som behövs för att i första hand kraftföretagen skall kunna bedöma möjligheterna att uppfylla villkoren kan garantier bli nödvändiga för att finansieringen skall kunna klaras. Detta är mest påtagligt i fråga om de kärnkraftsblock som befinner sig i ett intensivt utbyggnadsskede.

Mot denna bakgrund har i tilläggsbudget till statsbudgeten för innevarande budgetår föreslagits att statens garantiåtaganden utvidgas för lån som Forsmarksbolaget i fortsättningen kan behöva ta upp på den allmänna kapitalmarknaden. Regeringen begär i propositionen riksdagens bemyndigande att medge statens vattenfallsverk att teckna borgen för Forsmarksbolagets upplåning på den allmänna kapitalmarknaden utan den begränsning till verkets andel av aktiekapitalet som normalt gäller för verkets borgensåtaganden. Övriga delägare i Forsmarksbolaget förutsätts lämna efterborgen för sina andelar av säkerheten. Borgensbelopp för investeringar i Forsmarksbolaget avses komma att ställas till vat-

tenfallsverkets disposition först efter särskild framställning från verket. Regeringen har då att pröva grunderna för framställningen, eventuellt efter överläggningar med verket och andra intressenter. Därigenom markeras att det är kärnkraftsföretagen själva som i första hand har att ta ansvaret för bedömningar av möjligheterna att uppfylla de totalt sett skärpta kraven för att få ta kärnkraftverk i drift.

Regeringens förslag i tilläggsbudgeten innebär således att Forsmarksbolaget ges möjlighet att låna upp medel för fortsatt byggande innevarande budgetår.

I de båda andra frågorna till mig har herr Hjorth tagit upp något om innehållet i en beredskapsplan för avveckling av kärnkraften. Den energikommission, som jag räknar med att inom kort tillkalla, kommer att få i uppgift att bl. a. upprätta en beredskapsplan för avveckling av kärnkraften, att sättas i kraft om säkerhetsproblemen inte kan lösas. Även frågor rörande alternativ sysselsättning för de berörda samt samhälls-ekonomiska, kommunalekonomiska och privatekonomiska effekter kommer att behandlas.

Herr HJORTH (s):

Herr talman! Innan jag går in på att kommentera energiministerns svar på min interpellation om kärnkraftverket i Forsmark, som jag tackar för, vill jag ge en liten bakgrund till mina frågor.

Utvecklingen i norra Uppland har under senare år kännetecknats av stora sysselsättningsvårigheter, negativ befolkningsutveckling och negativ åldersfördelning. De gamla brukssamhällena med oftast endast en tung industri har inte längre förmått att klara arbetskraftsutbudet, då rationaliseringar och strukturförändringar lett till minskning av arbetsstyrkan vid företagen. Varje i sig kanske liten förändring har orsakat minskat underlag för den kommunala och kommersiella service som under åren byggts upp. Det gäller Söderfors och Österbybruk med sina stålindustrier, där man med oro följer omvandlingen inom stålsektorn, Karlholm med sin KF-ägda wallboardfabrik, som har vissa avsättningsproblem, Älvkarleö som har mist sin enda industri av betydelse, Tobo som hårt drabbats av flera företagsnedläggningar genom åren och Örbyhus där textilindustrin Hettemarks lades ned och ersättningsföretaget drabbades av ekonomiska svårigheter. Därtill kommer att utbyggnaden av cellulosafabriken i Skutskär, som var en nödvändig åtgärd i sig själv, innebär personalinskränkningar, och att industrierna i den regionala huvudorten Tierp inte alls utvecklats som man hade förhoppningar om. Det är väl endast Sandviks AB i Gimo som skiljer sig i denna dystra uppräkningslista och där man tvärtom undan för undan utvecklat och byggt ut med nya fabriksenheter och stadigt kunnat öka arbetsstyrkan.

Det har i Östhammars kommun, frånsett Gimo, varit ont om alternativa sysselsättningsmöjligheter. Åldersstrukturen har varit mycket ogynnsam och den nya kommunen med sina tre likvärdiga huvudorter har medfört stora ekonomiska satsningar. Allt detta har bidragit till den höga skat-

Torsdagen den
11 november 1976

---

*Om den framtida
sysselsättningen för
anställda vid
kärnkraftsbyggen,
m. m.*

tesatsen och det låga skatteunderlaget. Därför hälsades med tillfredsställelse förläggningen av det fjärde kärnkraftverket i vårt land till Forsmark. De kommunala besluten om detta skedde under fullständig politisk enighet, och från samtliga partier har man helhjärtat gått in för att erbjuda arbetare och tjänstemän vid kraftverksbygget en god kommunal service. Nya bostadsområden har ställts i ordning för styckebyggare och gruppbebyggelse. Lägenheter i flerfamiljshus har byggts och de årliga ansökningarna om extra bostadskvot har välvilligt behandlats av myndigheterna. Man kan nog säga att de senaste årens bostadsproduktion i Östhammars tätort huvudsakligen skett för de anställda i Forsmark. Hela kommunens långtidsplanering, den s. k. KELP, bygger också på en fortsatt utbyggnad av Forsmarksverket. Det har även utgjort underlag för de satsningar som gjorts på fritidssidan samt i fråga om skolor, barndaghem m. m.

Kraftverksbygget har betytt och betyder en väldig stimulans för Östhammars kommun men även för Norduppland i övrigt. Många småindustrier har fått arbetstillfällen genom kraftverket och avsättning för sina produkter. Åkerinäringen har fått en uppryckning med olika transporttjänster osv. Den tidigare negativa befolkningstrenden i Östhammars kommun har vänt, och de senaste åren har ökningen varit 200–300 personer varje år. Folkmängden den 1 januari i år var 19 234 men har under de månader som gått i år ökat med ytterligare ett par hundra människor.

Helt klart har de stora investeringarna varit påfrestande för kommunen. Låneskulden 1977 blir 81 milj. kr. – en ökning med 21 miljoner – vilket utgör 4 200 kr. per invånare mot riksgenomsnittets 3 500 kr. Utdebiteringen på 17 kr. är också en av de högsta i landet. Visserligen har man fått extra skatteutjämningsbidrag, men detta har inte i någon större utsträckning förmått minska på skattetrycket.

Dessa stora satsningar i fråga om investeringar har dock hela tiden gjorts i förhoppning om att med det ökande befolkningsunderlaget och sysselsättningstillfällena skulle det ekonomiska trycket undan för undan minska. En ökning nu senast av skatteunderlaget med 30,6 % och ökade skatteintäkter på 32 % pekar i den riktningen.

De anställda i Forsmark har i stor utsträckning bosatt sig i kommunen; en hel del bodde där förut förstås. Man har byggt egnahem eller hyrt lägenheter i Öregrund, Gimo eller Österbybruk, men de flesta har valt Östhammar, som legat närmast arbetsplatsen. Totalt anställda i Forsmark var under oktober 2 600, inräknat entreprenörer och deras anställda. Därtill kommer sedan den till omkring 180 personer uppgående driftpersonalen, som till sommaren skall öka till 270 personer. Av Vattenfalls egen personal – ej för driften – bor 420 personer inom kommunen samt dessutom många av entreprenadföretagens personal. I kraftverksföretagets eget bostadsområde bor omkring 850 personer och i husvagnsområdet 175. Flera av dem står i bostadskön i kommunen. Rätt många pendlar med bussar och bilar till Uppsalaområdet och till Gävleområdet, andra hör hemma i olika delar av Norduppland, i Hallstavik–Norrtäljeområdet,

Enköping, en del i Västerås samt ett mindre antal i övriga landet.

Av detta framgår att uppbyggnaden av kärnkraftverket i Forsmark betytt och betyder mycket för främst sysselsättningen i Uppland. Då har jag inte nämnt de tusentals anställda vid de olika företag i landet som levererar komponenter både till kärnkraftverket i Forsmark och till övriga kärnkraftsanläggningar i landet.

Nu kan man invända att dessa arbeten är av övergående art, men om man räknar med färdigbyggande av fyra aggregat i Forsmark blir ändå byggnadstiden lång – längre än vad anläggningsarbetare i vanliga fall brukar kunna räkna med. Vid fyra reaktorer skulle också driftpersonalen bli rätt betydande och i så fall även ge underlag för en egen revisionsstyrka. Man har därför sett ljus på utvecklingen.

Helt naturligt har man noga följt kärnkraftsdebatten i kommunen, men någon mer utpräglad rädsla har inte märkts. Tvärtom har de blygsamma protestaktioner som förekommit varit inspirerade av utifrån kommande personer. Jag tror inte att enbart sysselsättningstillfällena varit avgörande för detta. Många har passat på att besöka anläggningen och fått information om bygget som sådant och om de noggranna säkerhetsbestämmelserna och de flerdubbla kontroller som är förknippade med själva bygget och skötseln av verket. Därför har man känt sig rätt lugn inför tanken att ha ett kärnkraftverk in på knutarna. Man har väl också imponerats av det väldiga byggnadsverket med de två reaktorerna, kylvattenkanalen, hamnen och biotestsjön. Det är ett fantastiskt arbete som lagts ned i kustbandet vid Forsmark.

Den allt intensivare kärnkraftsdebatten fick centerns representanter i kommunfullmäktige att säga nej till det tredje aggregatet i våras och nej till fortsatta utredningar om en uppbyggnadsanläggning och slutlig förvaring av det högaktiva avfallet i höst. Alla partier har dock, även centern, varit överens om de kommunala investeringar som gjorts med tanke på fortsatt bygghet i Forsmark.

Kärnkraftsdebatten under valrörelsen med hot om stopp för Forsmarksanläggningen kan vara en orsak till att det blev socialistisk majoritet i Östhammars kommun, som alltid tidigare haft borgerligt styre. I det lilla valdistriktet i Forsmarks församling, där kraftverket ligger, gick centern tillbaka medan socialdemokraterna ökade.

Valutslaget och den därpå följande regeringsdeklarationen orsakade dock stor oro och ängslan bland de anställda i Forsmark, inom företagsledningen, hos de kommunala förtroendemännen och inom kommunen i övrigt. Olika tolkningar i framför allt pressen och av enskilda borgerliga politiker ökade förvirringen. Något lugnare blev man av generaldirektör Jonas Norrbys optimism beträffande möjligheterna att klara kraven på uppbyggnad och slutlig förvaring, även om många, i likhet med mig i min interpellation, tyckte att det här väl ändå var en fråga som regeringen i samverkan med samtliga kraftföretag borde lösa. Det verkade litet väl lättvindigt att skjuta över ansvaret på de olika kraftbolagen och låta dem ensamma svara för följderna, om inte deras förslag

Nr 25

Torsdagen den
11 november 1976

---

*Om den framtida
sysselsättningen för
anställda vid
kärnkraftsbyggen.
m. m.*

Torsdagen den
11 november 1976

---

*Om den framtida
sysselsättningen för
anställda vid
kärnkraftsbyggen,
m. m.*

kunde godkännas av regeringen. Många har ställt sig undrande till uttalanden av statsministern och även av energiministern liksom av andra företrädare för centern – folkpartiet och moderaterna har varit märkvärdigt tysta i de här frågorna – om att nu var marschen in i kärnkraftssamhället stoppad. Man har försökt ge sken av att socialdemokraterna ensamma – trots att andra partier varit med om besluten – varit för ett kärnkraftssamhälle medan de övriga skulle ha velat dämpa utvecklingen.

Den bestämda attityden ifrån energiministern och talet om så hårda säkerhetsvillkor, som underförstått skulle vara omöjliga att uppfylla, har djupt skakat de Forsmarksanställda, kommunala förtroendemän och tjänstemän samt övriga kommuninvånare. Byggnadsarbetareförbundet, kommunen och kraftbolaget har hittills förgäves sökt få besked om hur det skall bli.

Bortsett från sysselsättningstillfällena och behovet av kärnkraft för vår elenergiförsörjning ansåg jag och många med mig att det skulle vara en fantastisk kapitalförstörelse att stoppa och skrota det pågående kärnkraftsbygget. I reaktor nr 1 pågår nu installationsarbeten för fullt och tiden för laddning har beräknats till hösten nästa år. Arbetena med reaktor 2 är också långt komna och den beräknas tas i drift 1980. 1,7 miljarder har hittills nedlagts för dessa arbeten, därav 700 miljoner för enbart byggnadsarbeten. 60 man är i arbete med markarbeten samt sprängnings- och andra förberedande arbeten för aggregat 3. För trean är kontrakt slutna hos STAL-LAVAL för turbindelen och med Asea-Atom för reaktordelen. Det är fråga om jättebelopp på hundratals miljoner, som väl inte kan kastas i sjön bara för att en borgerlig regering fått hand om makten. Man har ju ifrån borgerligt håll ständigt talat om behovet av en sund ekonomi och försiktighet med statens utgifter, även om borgerliga motioner oftast talat ett annat språk.

Den tidigare kärnkraftsopinionen handlade om säkerhetsriskerna i själva driften av kärnkraftverk. Nu har i stället opinionen skjutit in sig på riskerna med avfallshanteringen. Det var ju för att lösa dessa frågor som Aka-utredningen tillsattes och tillsammans med andra utredningar skulle ge underlag för 1978 års energibeslut. Nu har man innan alla remissvaren på Aka-utredningen inkommit, utvärderats och sammanställts samt utländska erfarenheter och forskningsrön noga övervägts dödförklarat utredningens arbete.

Mot denna bakgrund som, det är jag medveten om, inte alls är fullständig fann jag det angeläget att ställa tre frågor till energiministern. Den första frågan löd: Kan de anställda vid kärnkraftsbygget i Forsmark räkna med fortsatt arbete? Den frågan gäller ju i lika hög grad de anställda i Ringhals och Oskarshamn som vi nyss har debatterat. Ett stopp för fortsatt utbyggnad av kärnkraften drabbar även dem om centern får gehör för sitt krav om total avveckling. Byggnadsarbetarna och alla andra som är beroende av kärnkraftverken har oroligt frågat sig hur det skall bli. Ett totalstopp och en avveckling skulle medföra oerhörda problem, främst

---

*Om den framtida
sysselsättningen för
anställda vid
kärnkraftsbyggen,
m. m.*

för sysselsättningen för alla berörda men även och i särskilt hög grad för de många som har byggt egna hem och som nu kan tvingas flytta. En nedläggning av Forsmark skulle betyda en kraftig avfolkning i Östhammars kommun, och värdet på egna hemmen skulle snabbt sjunka. Likaså skulle kommunen göra stora förluster för gjorda och ej ränterade investeringar. Därför ställde jag de andra frågorna till energiministern som rörde kravet på att ersättningar till kommunen och de enskilda som kommer att drabbas vid en nedläggning skall tas med i en kommande beredningsplan. Kan alternativa sysselsättningar ordnas inom kommunen, som bl. a. centerns vice ordförande Johannes Antonsson lovade i valföredrag i Östhammar, ja, då bortfaller naturligtvis kraven på ersättningar till kommun och enskilda. Den beredningsplan som skall upprättas borde enligt min mening redovisa dessa frågor.

Ja, nu har jag fått svar på mina frågor. Nu har jag fått svaret på frågan om hur det blir med kärnkraftverket i Forsmark. Det blev som jag befarat inget klart och entydigt svar. Forsmarksbolaget skall ges möjligheter att låna upp medel för fortsatt byggande innevarande budgetår, säger energiministern, även om det sker med en hel del krystade formuleringar och invämda förbehåll. Men hur blir det sedan? Vad händer efter den 1 juli 1977? Osäkerheten och oron för de anställda i Forsmark kvarstår alltså. Hur skall kommunen kunna planera i ett så kortsiktigt perspektiv?

Detsamma gäller väl i ännu högre grad för kraftbolaget.

Man kan också fråga sig vad energiministern menar med att övriga delägare i Forsmarksbolaget skall "lämna efterborgen för sina andelar i säkerheten". Jag skulle tro att inte minst Stockholms kommun är intresserad av att få veta det. Skall de krävas på skadestånd om bygget inte får fullföljas och tas i drift, eller vad är avsikten med den formuleringen i energiministerns svar?

Det står också i regeringsdeklarationen att kärnkraftsaggregat som är under byggnad inte får tas i drift om man inte klarar upparbetningen och slutförvaringen. Jag tolkar detta som att man får fortsätta att bygga färdigt och även ladda reaktorerna och ta dem i drift, om man klarar dessa villkor. I svaret sägs nu att dessa särskilda villkor inom kort skall föreläggas riksdagen. Tidigare har energiministern – olyckligtvis, vill jag säga – gått ut och sagt att detta klarar man inte. Vad är det då för mening med att ha denna passus i regeringsförklaringen och att snart precisera villkoren? Det verkar ju som om det inte spelar någon roll vilka förslag till lösningar som presenteras – regeringen kommer ändå inte att godkänna dem.

Även nu kommer statsrådet med ett understucket hot om att det är troligt att villkor av dessa slag kommer att påverka, som han uttrycker det, kraftföretagens möjligheter att erhålla nödvändiga krediter. Hur skall man inom kraftbolagen och hur skall Vattenfalls generaldirektör kunna veta om regeringen, vars ledamöter sinsemellan är så oeniga i energifrågor, i efterhand kommer att godkänna de lösningar som man kommer fram till? Det blir efter vad jag förstår rena gissningar. Skall då kraft-

Torsdagen den
11 november 1976

*Om den framtida
sysselsättningen för
anställda vid
kärnkraftsbyggen,
m. m.*

bolagen ställas till ansvar för att de inte kunnat tolka regeringens intentioner i förväg? Man hinner väl inte heller utreda säkerhetskraven innan det blir aktuellt att ta i anspråk lånegarantier. Det behövs ju pengar före månadsskiftet.

Nu skall ju en särskild energikommission tillsättas, som enligt regeringsdeklarationen skall ha till uppgift att bl. a. granska och utvärdera erfarenheter och forskningsrapporter rörande kärnkraftens säkerhet och miljöpåverkan samt, och det vill jag understryka, hanteringen av det högaktiva avfallet. Varför då inte invänta resultatet av det arbete som kommissionen skall bedriva tillsammans med kraftföretagen för att försöka lösa dessa frågor i samverkan? Det är enligt min uppfattning fel att i förväg döma ut något som man skall utreda och att övervältra svaret på kärnkraftsföretagen. Jag vill fråga energiministern om inte regeringen är beredd att avvakta den översyn över säkerhetsproblemen och de förhandlingar med de berörda kraftföretagen som aviseras i deklARATIONEN.

Om energiministern – och jag förutsätter då också hela regeringen – har bestämt sig för ett stopp för kärnkraften, vore det bättre om detta sades rent ut. Det kan ju inte vara någon glädje med att, som generaldirektör Norrby uttryckte det, bygga monument som aldrig kommer till användning. Det är i så fall ett slöseri med pengar som kunde komma till nyttigare användning. Då gäller det emellertid att samtidigt presentera ett förslag om hur den digra notan skall betalas så att kommuner och enskilda inte drabbas ekonomiskt samt att skaffa andra sysselsättningar i stället. Dessutom måste vår energiförsörjning ändå tryggas på något sätt.

Kommissionen skall nu enligt statsrådets svar upprätta en beredskapsplan. Jag är tacksam för att frågor rörande alternativ sysselsättning samt de samhällsekonomiska och de privatekonomiska effekterna kommer att behandlas.

Herr talman! Det blev ett långt inlägg. Men det är verkligen stora problem – så stora att jag undrar om energiministern verkligen fattar vilka konsekvenser ett kärnkraftsstopp skulle innebära för landet i allmänhet samt för Forsmark och Östhammars kommun i synnerhet.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Herr Hjorth har gjort en rundmålning av situationen i Östhammar med omnejd. Och visst finns det betydande problem där – det är jag på det klara med också – men många av de problemen är naturligtvis en följd av den regionalpolitik och den näringspolitik som tidigare har bedrivits och som inte har kunnat tillgodose olika ytterkantströmdens behov av sysselsättning. Detta märker vi inte minst i industridepartementet genom de långa köerna, som visar hur det berömda dukade bordet egentligen såg ut.

Det är klart att den här typen av starkt koncentrerad anläggningsverksamhet medför problem. Det har vi ju erfarenhet av sedan tidigare,

---

*Om den framtida
sysselsättningen för
anställda vid
kärnkraftsbyggen,
m. m.*

inte minst på energisidan f. ö. genom utbyggnaden av älvarna. Den in-
nebär en enorm uppgång i antalet anställda under en kort period. Därefter
skall arbetet någon gång avslutas, och då står man inför problemen –
problem som man aldrig kan bortse från. Den diskussion som vi för
här i dag, herr Hjorth, rör egentligen frågan om vid vilken tidpunkt
dessa problem kommer att inträda. Vi känner båda till hur sysselsättnings-
och investeringskurvorna i Forsmark ser ut och att de förr eller senare
visar ett brant fall, beroende på hur många reaktorer som byggs. Allra
senast 1981 eller 1982 kommer det branta fallet just i anläggningsarbetena.
Det problemet har samhället att beakta i vilket fall som helst.

Sedan är det naturligtvis inte realistiskt att komma med ett tvärstopp
i de här sammanhangen, och det är därför som jag har tagit upp fi-
nansieringsfrågorna i tilläggsbudgeten. I den här situationen, där vi upp-
ställer nya villkor, måste kraftföretagen få en tid för rådrum och egna
bedömningar. Under den perioden skall inte finansieringsproblemen vara
något hinder för dem. Tilläggsbudgeten är begränsad till innevarande
budgetår, men det innebär ju inte att hela året står till förfogande för
bedömningar från kraftföretagens sida. Vad regeringen har gjort är helt
enkelt att vi av riksdagen begärt bemyndigande att hålla i samtliga kärn-
kraftsanslag. Varför gör vi det? Jo, naturligtvis därför att vi under den
närmast följande perioden skall kunna få del av kraftföretagens be-
dömning. Därefter är det möjligt att vi hamnar i en förhandlingssituation
om en avveckling, ifall kraftföretagen bedömer det så att de inte kan
uppfylla villkoren t. ex.

Jag tror att det är mycket lättare att föra den här debatten när vi
har fått villkorspropositionen på riksdagens bord, för i den kommer na-
turligtvis att tas upp också frågan om ersättning; den hör intimt samman
med förändringar i nu gällande koncessioner och villkor.

Det talas i det här sammanhanget ofta om sysselsättning, och jag re-
spekterar de arbetsmarknadspolitiska problemen i hög grad. Jag tycker
att det i vilket fall som helst är samhällets uppgift att ha en beredskap
för avtrappningen, när den än inträffar.

Man använder också argumentet kapitalförstöring. Enligt min upp-
fattning är det väldigt svårt att påstå att kapitalförstöring och syssel-
sättningsproblem i alla sammanhang skall ta över alla andra skäl. Men
det är den argumentation som förs inte minst från socialdemokratiskt
håll. Det betyder att man inte bryr sig om den säkerhetsmässiga sidan
vid en jämförelse. Den är alltid underordnad de andra aspekterna. Det
är detta vi har kritiserat, och det är bl. a. där vi skiljer oss åt.

Det hör till pjäsen att en del socialdemokratiska debattörer och tid-
ningar anklagar regeringen för att svika sina löften när vi ger möjlighet
till finansiering; det står ju på den socialdemokratiska kvällstidningens
förstasida i dag. Samtidigt finns det andra företrädare för socialdemokratin
som anser att vi pressar kraftföretagen. Det vore väl bra om ni enades
om en linje för hur ni skall se på den här frågan. En slutsats är emellertid
alldeles klar: Det går inte att sätta några tvärstopp i den här hanteringen.

Torsdagen den
11 november 1976

*Om den framtida
sysselsättningen för
anställda vid
kärnkraftsbyggen,
m. m.*

Det heter också att jag redan har dömt ut möjligheten att klara villkoren. Det har jag inte gjort. Jag har sagt att kärnkraftsindustrin i Sverige och, inte minst, i andra länder har haft lång tid på sig att klara de här problemen, men de är fortfarande olösta. Min slutsats av detta är att man därmed måste anse att chanserna är utomordentligt små att klara dem. Jag har emellertid inte uteslutit möjligheten, och det gör inte regeringsdeklarationen. Det är denna fråga som skall prövas, bl. a. i energikommissionen, där stora delar av Aka-utredningens bedömningar inkl. remissvaren kommer att penetreras fram till det energipolitiska beslutet 1978.

Herr HJORTH (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag är glad över att energiministern är medveten om de stora problem som vi känner av framför allt i de norra delarna av Uppsala län. Men vad vi verkligen oroar oss för är nog de problem som ligger framför oss. Den socialdemokratiska politiken har bemästrat de sysselsättningsproblem som vi har haft, men nu tornar svårigheterna upp sig mer och mer, och det gäller att finna en lösning för framtiden. Vi hoppas att den borgerliga regeringen kommer att hjälpa oss att klara sysselsättningsfrågorna i norra Uppland.

Socialdemokraterna negligerar inte alls säkerhetskraven, herr energiminister. Tvärtom har de varit ledtråden också i vårt arbete när det gäller utformningen av energipolitiken. Jag har ingenting emot att villkoren i fråga om upparbetning och förvaring blir hårdare, men de måste ändå vara rimliga. Som jag sade förut måste problemen lösas i samverkan under statens ledning.

Energikommissionen skall ha till uppgift att granska och utvärdera erfarenheter och forskningsrapporter. Det riktiga vore väl att den fick arbeta i lugn och ro för att lägga fram sina förslag inför 1978 års nya energibeslut. Innan detta är färdigt kan regeringen knappast ålägga kraftbolaget sådana villkor för finansieringen att de fortsatta arbetena även tyras.

Jag är litet rädd för att de särskilda villkor för drift av kärnkraftsreaktorer som regeringen avser att presentera inom kort kommer att beskära vår handlingsfrihet i de här frågorna. Man kan tänka sig olika modeller för upparbetning – antingen genom avtal med utländska företag eller genom byggande av en egen anläggning, som Aka-utredningen föreslagit, kanske också genom att helt avstå från upparbetning och endast ordna slutförvaring. Man bör inte nu tvinga det enskilda kraftbolaget att binda sig för kortsiktiga lösningar, utan man måste försöka få en samlad och för vårt land lämplig lösning av problemen. Det är ju än så länge fråga om små mängder, som kan förvaras vid resp. kraftverk. Vi har därför tid på oss, herr energiministern, att finna en riktig handlingslinje.

Det är klart att vi måste bevara vår handlingsfrihet inför 1978 års energibeslut. Det har ju ofta sagts, bl. a. av regeringens representanter.

Men om vi nu på det här området framställer omöjliga krav, som inte går att uppfylla, så stoppar vi kärnkraften och går händelserna i förväg. Det är det jag vill varna för. Å andra sidan skall inte utbyggnaden fortsätta om man redan i regeringen har beslutat sig för att avbryta kärnkraftsutbyggnaden. Men nu hör jag av energiministern att man inte har gjort det, och det får jag notera med tacksamhet.

Sedan vill jag gärna fråga statsrådet Johansson: Hur många reaktorer kan statsrådet tillåta utan att man kan säga att marschen in i kärnkraftsamhället är stoppad? Så vill jag också ha svar på mina tidigare frågor om efterborgen m. m.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Det är klart att jag har studerat den arbetsmarknadspolitiska situationen i den här delen av Uppsala län, eftersom den hör intimt samman med den problematik vi diskuterar. Det är riktigt att säga att det är ett kännetecken på den centraliserade anläggningsverksamhetens karaktär att man har totalt ca 2 600 personer som jobbar i Forsmark, som Nils Hjorth sade. Men det är ju väldigt många av dem som är regelmässiga pendlare. Enligt de siffror jag har fått är ungefär en tredjedel mantalsskrivna på platsen. Dessutom har angränsande län och orter, som inte ligger särskilt långt bort, enligt länsarbetsnämnderna påtagliga problem med att få byggnadsarbetare därför att suget till Forsmark har varit ganska betydande – och även till andra områden i den här delen av landet.

Det gläder mig att herr Hjorth säger att problemen med kärnkraften skall avgöras under samhällets ledning. Det är alldeles självklart att staten aldrig kommer ifrån sitt slutliga ansvar för hur de här problemen skall lösas. Det rör sig om problem över generationerna. Det finns ingen annan än staten som kan ta det ansvaret. Det finns ingen politiker i dag som kan ställa sig upp och säga att "jag tar ansvaret för de beslut som har fattats" – och sedan stå upp i nästa generation och säga att "jag har tagit mitt ansvar". Vad vi har gjort hittills, i och med att vi inte har ställt dessa villkor som regeringsdeklarationen anger, är ju att vi har flyttat över ansvaret på kommande generationer, och det är detta som vi skall rätta till.

Villkorspropositionen kommer alltså att innehålla denna materia, men jag går inte in på de problemen mera i detalj i dag; det finns anledning att återkomma till dem.

Sedan vill jag beröra några av de saker som herr Hjorth tog upp tidigare. Efterborgen är ju en teknik som har använts redan tidigare, när man t. ex. har gått ut på utlandsmarknaden för att låna. I det här fallet har man alltså samlat hela anslagsbiten under en hatt. Det är Vattenfall som är huvudman, som är majoritetsdelägare och som naturligtvis också kommer att i första hand hantera dessa frågor och göra bedömningarna om man kan uppfylla villkoren eller inte. Men det är ju inte meningen att de privata delägarna, som äger 25,5 %, skall kunna smita undan sitt

Torsdagen den
11 november 1976

*Om den framtida
sysselsättningen för
anställda vid
kärnkraftsbyggen,
m. m.*

ekonomiska ansvar. Därför avkrävs de alltså efterborgen. Konstigare än så är det inte.

Herr Hjorth påstod i sitt förra inlägg att det låg något hot i detta att de nya villkoren skulle ha påverkat möjligheterna att få kredit. Det är ju fakta, det är en beskrivning av situationen när de tre AP-fonderna har sagt att de inte kan ställa upp och låna ut pengar. Det är därför som förslagen i tilläggsbudgeten har lagts fram i dag, och det är därför som problemet med finansieringen i det korta perspektivet måste lösas. Det är inget hot, det är ett konstaterande av fakta. Man skall inte lägga in mer i formuleringarna än vad som verkligen står där.

Herr HJORTH (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är klart att det är många som pendlar till Forsmark varje dag eller varje vecka, men de anställda har räknat med en lång och trygg anställningstid. Många av dem som inte har så lång tid kvar till pensionsåldern har kanske tänkt sig att för gott slå sig ner i Forsmark efter avslutat arbete. Som jag nämnde i mitt första anförande är det ganska många som är bosatta inom kommunen eller i angränsande delar av Norduppland.

Vi är väl överens om, herr energiministern, att det är staten som skall ta ansvaret för utvecklingen, och då är det fel att, som regeringen gör, övervältra ansvaret på de enskilda företagen. Just säkerhetsproblemen tycker jag är frågor som staten *tillsammans* med de berörda företagen bör försöka lösa.

Sedan var det efterborgen. Jag är ingen jurist och har kanske svårt att hänga med där, men det gör mig litet oroad när statsrådet säger att andra intressenter i kraftbolagen inte skall kunna smita undan sitt ekonomiska ansvar. Vilket ansvar? Om regeringen stoppar kärnkraftsutbyggnaden och man inte får ta reaktorerna i drift, skulle då notan presenteras för de privata intressenterna? Det skulle betyda en våldsam övervältring av kostnader. Där tycker jag att staten bör ta ansvaret helt och fullt.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Herr Hjorth talar om att det är fel att övervältra ansvar. Det är inte fråga om det. När villkorspropositionen har behandlats är det kraftföretagen som har bevisbördan och skall klara ut alla konsekvenser som följer med kärnkraftsproduktion. De har inte haft det kravet på sig tidigare; villkoren har alltså icke ställts – nu ställs de. Kraftföretagen har att göra bedömningen om de kan uppfylla dessa villkor. Det slutliga ansvaret kommer alltid att ligga på statsmakterna, som är den enda instans som kan bära ansvar över generationer, och det här är fråga om långsiktig verksamhet.

Sedan är det naturligtvis så, att samhället alltid måste ha kontrollfunktionen och sist och slutligt måste avgöra om de lösningar som kraftföretagen eventuellt presenterar är godtagbara eller icke. Det är ju så

i alla miljökoncessionsärenden. Det är ingen ny princip, det är bara underligt att man inte tidigare tillämpat den på detta område.

Villkorspropositionen kommer också att ta upp frågan om ersättning. Det är klart att statens och kraftföretagens relationer från ekonomisk synpunkt i viss mån måste bedömas med hänsyn till att de här villkoren inte hade ställts tidigare och alltså inte var kända när kraftföretagen fick det ursprungliga tillståndet. Detta är inte heller något nytt – det finns ersättningsregler, även om de är löst formulerade, i den sedan 1956 gällande atomenergilag.

Herr andre vice talmannen anmälde att herr Hjorth anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr LINDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag har under dagen lyssnat på den här fråge- och interpellationsdebatten. Inte mindre än två frågor och denna interpellation har mycket nära berört arbetsmarknadssituationen i min hemkommun. Jag hade inte tänkt gå upp i debatten, men energiministerns uttalande att vi har att vänta en proposition i detta viktiga ärende, villkorspropositionen, i det månadsskifte som kommer, oroar mig verkligen. Såvitt jag förstår skall den ligga till grund för bedömningarna av i vilken takt den fortsatta utbyggnaden av kärnkraftverken skall ske. Med vetskap om hur kinkig situationen är för Uddcomb i Karlskrona och hur vår arbetsmarknad där nere ser ut tycker jag att det är litet sent. Om propositionen kommer i månadsskiftet har vi inte en chans att fatta ett beslut i år, utan det måste då komma kanske någon gång i februari. Bara det dröjsmålet är mycket farligt för situationen på Uddcomb och för arbetsmarknadssituationen i Karlskrona.

Jag vet – och det vet också energiministern – att Statsföretag i en skrivelse visat på dessa problem. En del av denna skrivelse kan det vara skäl att läsa in i protokollet, men det kanske jag inte hinner. Jag vill ändå med några siffror visa hur det här verkar.

Om inte O 3 och F 3, om man nu kallar Forsmark 3 så, fullföljs – arbetena på båda dessa kärnkraftverk pågår nu på Uddcomb i Karlskrona. och man har kommit ganska långt på dem; det kommer att jobbas 40 000–50 000 timmar i år på dem – skall arbetsstyrkan på Uddcomb skäras ned med 200 jobbare och 50 tjänstemän redan nästa år. Den verkligt svåra situationen som vi befinner oss därnere är ett dråpslag för arbetsmarknaden. Vi har redan i år mist 1 800 arbetstillfällen, och det är fara för att vi mister mycket mer genom vad som nu är på gång.

Jag vill haka på herr Hjorths fråga: Kan de anställda på Uddcomb räkna med att ha jobb också nästa år och några år framåt, många år framåt? Vilken chans finns det till det, och vilka löften kan man ge? Det är viktigt för mig och mina förbundskolleger på Uddcomb att få reda på det.

Torsdagen den
11 november 1976

*Om den framtida
sysselsättningen för
anställda vid
kärnkraftsbyggen,
m. m.*

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Herr Lindström säger att han är orolig för villkorspropositionen. Den är en klar uppföljning av vad som står i regeringsförklaringen. Det hör rättssäkerheten till att de företag som berörs skall ha ett juridiskt bindande dokument, utöver den politiska deklarationen, som klargör vilka villkor de har att rätta sig efter. Det är alltså en självklarhet att den propositionen måste fram. Det har varit min strävan hela tiden sedan jag fick det här jobbet att försöka få fram den så snabbt som möjligt. Det är med den målsättningen jag har arbetat.

Herr Lindström talade om situationen för Uddcomb. Osäkerheten på kärnkraftsområdet är ju inte någonting nytt. Det dokumenteras av att Uddcomb redan i somras skrev till den förre industriministern, Rune Johansson, om sina problem. De beror bl. a. på den sviktande utländska marknaden, som man tidigare hade räknat med. Som jag redan har sagt i diskussionen med herr Hjorth och herr Rosqvist finns det inga möjligheter att här lämna några garantier – kraftföretagen skall ha en bedömningsperiod och därefter avgöra om de kan uppfylla villkoren. Först därefter har man möjlighet att säga någonting när det gäller Uddcomb.

Jag tycker man skall sätta in den här frågan i rätt perspektiv. Det allvarliga för dagens svenska arbetsmarknad är naturligtvis svackan i den allmänna konjunkturen, att uppgången i konjunkturen har kommit mycket senare än man beräknade för ett antal månader sedan. Det har inneburit att enligt pressuppgifter 16 000 har varslats om att mista sina jobb. Det är detta som är det stora problemet på dagens svenska arbetsmarknad. Socialdemokrater som diskuterar sysselsättningsproblemen punktvis bör ta en titt på hela arbetsmarknaden och den situation som den tidigare bedrivna politiken har satt oss i.

Herr LINDSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan lova statsrådet att vi socialdemokrater verkligen tittar på hela arbetsmarknaden. Det har alltid varit vårt mål att lösa problemen på arbetsmarknaden – det har vi jobbat för i alla tider och det kommer vi att fortsätta med. Men för den skull kan man inte underlåta att ta upp sådana här brännande frågor i en interpellation.

Jag fick inget svar på min fråga vilken möjlighet till fortsatt arbete jobbarna och tjänstemännen på Uddcomb har.

Herr LIDBOM (s):

Herr talman! Jag lyssnade med intresse på svaret. Det var intressanta frågor som herr Hjorth hade ställt, om det skulle bli någon fortsättning på bygget i Forsmark och hur det skulle gå med sysselsättningen i Forsmark och om vilka risker de inblandade intressenterna i kärnkraftsbygget löpte.

Svaret var ett mästarprov i oklarheter. Man får verkligen anstränga sig för att begripa vad som är meningen i olika stycken. När det gäller

möjligheten att fortsätta bygget får vi visserligen reda på att det kommer att anslås pengar och ges möjlighet för statens vattenfallsverk att teckna borgen, men det sägs samtidigt litet kryptiskt att "Forsmarksbolaget ges möjlighet att låna upp medel för fortsatt byggande innevarande budgetår". Hur det skall gå med byggandet efter den 1 juli 1977 får vi i själva verket ingen klar uppfattning om.

Beträffande den andra frågan, vilka risker olika intressenter löper – det är ett konsortium som bygger kraftverket, ett särskilt företag där inte bara statens vattenfallsverk är ägare utan där också en del andra företag ingår – är det ännu svårare att förstå vad herr Johansson egentligen menar. Statsrådet säger att om Vattenfall vill fortsätta bygga får verket komma med en framställning, och då får det ställa borgen för de pengar som behövs. Man måste alltså komma med en särskild framställning. Och det sägs i svaret: "Däri genom markeras att det är kärnkraftsföretagen själva som i första hand har att ta ansvaret för bedömningar av möjligheterna att uppfylla de totalt skärpta kraven för att få ta kärnkraftverk i drift."

Vad menas med att de i första hand själva får ta ansvaret? De nya villkor som ni har preciserat i regeringsprogrammet och upprepat i olika sammanhang beträffande godtagbart avtal om uppärbetning och helt säker slutlig förvaring av det högaktiva avfallet råder det som vi vet total oenighet om inom regeringen. När ni hade upprättat ett regeringsprogram och ställde upp inför pressen sade statsministern att han nådde nästan fram – han fick ge sig beträffande Barsebäck 2 men i övrigt hade han i praktiken stoppar marschen in i kärnkraftssamhället. Det var innebörden av dessa nya skärpta villkor. Folkpartiet och moderaterna hade däremot en helt annan uppfattning om detta och lämnade öppet hur många ytterligare kärnkraftsbyggen det kan bli fråga om.

Den här frågan får vi ingen klarhet i förrän om ett halvår eller något år då regeringen, som till sist måste ta ansvaret, får försöka enas om vad den menar med sina skärpta villkor. Men nu sägs det att under mellantiden skall kraftföretagen i första hand själva ta sitt ansvar och göra bedömningen om de kan uppfylla de villkor som ni själva i regeringen inte kan enas om vad de skall innebära. Det måste vara svårt för kraftföretagen att ägna sig åt den tolkningsleken.

Men vad menas med att de skall ta ansvaret? Om de gissar att det går bra att fortsätta bygga och att de skall klara de villkor som så småningom blir regeringens, men det visar sig att de tagit miste på den punkten, vilka blir de ekonomiska konsekvenserna då? Det kanske inte spelar så stor roll för statens vattenfallsverk, för där är det staten och i sista hand skattebetalarna som får gå emellan. Men det är, som sagt, också andra intressen inblandade, andra företag. Vilka risker vräker ni över folk och på vilken grund?

Konstruktionen att de nu skall få pengar, att borgen skall kunna ställas av statens vattenfallsverk, har också rört till begreppen. Statsrådet Johansson säger i sitt svar: "Övriga delägare i Forsmarksbolaget förutsätts

Torsdagen den
11 november 1976

*Om den framtida
sysselsättningen för
anställda vid
kärnkraftsbyggen,
m. m.*

lämna efterborgen för sina andelar av säkerheten." Vad är det för risk de löper där? På vilka villkor kan de bli sittande med förluster på grund av denna efterborgen? En efterborgen innebär i vanliga fall att man blir tvungen att betala om inte huvudborgensmannen – i det här fallet statens vattenfallsverk – har pengar att betala med. Men det är klart att staten kan betala. På vilka villkor skall detta kunna bli en smäll för de andra intressenterna?

Det hade varit intressant om statsrådet Johansson försökt ge herr Hjorth svar på dessa precisa frågor.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Jag kan naturligtvis förklara för herr Lidbom igen det som framgått alldeles klart av tidigare inlägg i kärnkraftsdebatten, både i samband med regeringsförklaringens framläggande och i den allmänpolitiska debatten, att en förutsättning för att kärnkraft skall få användas är att man har betryggande garantier för att de problem som är förknippade med verksamheten kan lösas. Eftersom det är kärnkraftsföretagens verksamhet som ger upphov till problemen, är det dessa företag som har det primära ansvaret för att åstadkomma eventuella lösningar. Det anmärkningsvärda är bara att villkoren att de skall klara upp dessa problem icke har ställts tidigare. Kärnkraftsutbyggnaden har bara kunnat fortsätta, utan att man tagit reda på problemen med den, klarat av dem och gjort en slutlig bedömning. Villkoren har ju aldrig ställts tidigare. Det är således kraftföretagen som har att ta fram konkreta förslag till lösningar på problemen med hanteringen av det använda kärnbränslet och den slutliga förvaringen av det radioaktiva avfallet.

Företagen har givetvis också det fulla kostnadsansvaret, inte bara för själva kärnkraftsproduktionen utan även för verksamhet i anslutning till denna: byggande, säkerhetsåtgärder, underhåll och avfallshantering. Dessa preciseras nu och kommer att preciseras ytterligare i villkorspropositionen. När man därefter går in med nya villkor är det klart att ersättningsanspråk uppkommer. Även detta kommer, som jag sagt, att täckas in i villkorspropositionen. Det är inte den vi skall diskutera nu, det får vi tid till vid ett senare tillfälle då den lämnats till riksdagen.

Herr Lidbom klagar över att han inte får besked. Men vad var det egentligen för besked vi fick från socialdemokraterna tidigare? Jo, att vi skulle ha handlingsfrihet i kärnkraftsutbyggnaden. Den handlingsfriheten tog sig främst uttrycket att byggnationen skulle fortsätta så att man skulle lägga ner mer och mer pengar i denna verksamhet, och därmed skulle naturligtvis riskerna för kapitalförstöring öka. Det var den linjen socialdemokraterna drev. Kapitalförstörelse- och sysselsättningsskålen har alltid ställts framför de olösta problemen med kärnkraften.

Herr Lidbom skall inte vara orolig för enigheten inom regeringen. Villkorspropositionen kommer att lämnas till riksdagen, precis som det anmäls i propositionsförteckningen, och av den kommer att framgå exakt vilka krav som ställs. Och där kommer även de ekonomiska konsekvenserna i sammanhanget att framgå.

---

*Om den framtida
sysselsättningen för
anställda vid
kärnkraftsbyggen,
m. m.*

Det måste vara samhället – statsmakterna – som tar det slutliga ansvaret för de här livsviktiga problemen. Någon annan kan inte göra det. Det är att detta inte skett hittills som är det anmärkningsvärda, och som vi måste få en ändring av.

Herr LIDBOM (s) kort genmäle:

Herr talman! Andra har, herr Johansson, fört den allmänna energipolitiska debatten här. Jag nöjde mig med att ställa en precis fråga som är konkret och väldigt enkelt formulerad.

Nu står företagen i en situation där regeringen säger: Var så goda och låna pengar på den allmänna kapitalmarknaden. Statens vattenfallsverk får ställa borgen åt er. Var så god och bygg om ni vill det.

Det var väl bra det. Men samtidigt kommer statsrådet Johansson med litet hotfulla påpekanden: Ni skall i första hand ta ansvaret för och göra en bedömning av om de nya villkoren för att ha kärnkraftverk i drift kan uppfyllas eller inte.

Det sätter företagen i en omöjlig situation. Ingen människa vet ju i dag vad dessa villkor i verkligheten innebär. Det kommer inte att testas förrän den dag då regeringen enas i en konkret fråga och säger ja eller nej till idrifttagande av ytterligare aggregat. Under tiden får företagen ta risker.

Då vill de åtminstone veta vilken risk de tar och hur det går med de pengar som de lånar med det statliga borgensåtagandet. Blir det företagen som får ta smällen själva om regeringen någon gång nästa år kommer fram till slutsatsen att villkoren är sådana att det inte finns någon möjlighet att uppfylla dem?

I dag kan företagen inte bedöma regeringens villkor, men i dag är de tvungna att handla. Vilka risker tar de? Kommer denna borgenskonstruktion att leda till att det till syvende og sist blir kraftföretagen själva som får ta smällen om regeringen nästa år kommer fram till att några fler aggregat inte får tas i drift?

Herr INGEMUND BENGTTSSON i Varberg (s):

Herr talman! Jag begärde ordet när statsrådet Johansson hävdade att de bekymmer och den oro man hyser på de orter som är direkt och indirekt berörda av ovissheten ifrån regeringens sida i kärnkraftsfrågan berodde på sysselsättningssituationen och att vi hade en mycket besvärlig sysselsättningssituation beroende på den gamla regeringens politik.

Det är ett vanligt sätt för den nya regeringen att argumentera: att påstå att situationen är dyster och att regeringen fick överta ett konkursbo. Men ingen människa i världen kan förfalska de siffror och den statistik som vi lämnade efter oss.

Vi hade den lägsta arbetslösheten och den högsta sysselsättningen i industrivärlden när vi lämnade ifrån oss regeringsmakten till den nya regeringen. Därför borde man sluta med det argumentet.

Detta argumentationssätt stillar inte heller den oro som finns i de

Torsdagen den
11 november 1976

*Om den framtida
sysselsättningen för
anställda vid
kärnkraftsbyggen,
m. m.*

berörda kommunerna. Jag kommer själv från en sådan kommun.

Statsrådet Johansson gav en alldeles felaktig bild av vad som händer och sker ute i de kommunerna. Det är ju fråga om ett mycket stort antal anläggningsarbetare. Då säger statsrådet: Ja, det är alltid en väldig anhopning av anläggningsarbetare på de stora kraftbyggena, men förr eller senare så upphör arbetet och arbetarna får åka därifrån – och om byggena stoppas så tidigareläggs de bekymmer som förr eller senare kommer fram.

Det är naturligtvis *ett* av de stora problemen för anläggningsarbetare. Men själva bilden blir fullständigt felaktig. Ta t. ex. Ringhals i min egen kommun Varberg. På de två reaktorerna i drift finns det 450 människor som är driftspersonal. Ett par hundra är anställda för de andra reaktorerna, som vi inte vet så mycket om. De utbildas, en del i Amerika. Både kommunen och enskilda har gjort stora investeringar, och det är tekniskt välutbildat folk som går där, vid Ringhals och vid Forsmark och överallt, och väntar ett besked.

Lever de i den föreställningen att ansvarige ministern i själva verket inte tror att de säkerhetsföreskrifter som regeringen kommer med kan klaras, då är ovissheten mycket stor. Jag förstår deras oro, för de har satsat pengar på egna hem och mycket annat.

Jag har velat göra bilden av situationen riktig. Oron är mycket större i de kommuner som är direkt eller indirekt berörda. De anställda och kommunalmännen har inte på något sätt lugnats av de olika besked som energiministern har lämnat.

Herr SJÖNELL (c):

Herr talman! Jag hade i förstone inte tänkt lägga mig i denna debatt, men när herr Lidbom hade varit uppe i talarstolen och framställt sina märkliga frågor, fann jag anledning att göra några reflexioner, kanske framför allt mot bakgrund av att det inte var bara ett f. d. statsråd utan även ett f. d. hovrättsråd som yttrade sig. Jag tyckte att det f. d. hovrättsrådet var rätt förvirrad då det gällde vissa elementära juridiska begrepp som är fundamentala i detta sammanhang.

När herr Lidbom var statsråd var han känd för att vara en skärpt och snabb lagskrivare, en person som hade utomordentligt lätt att fatta även komplicerade sammanhang. Nu uppträder han plötsligt i denna talarstol och begriper ingenting – desto märkligare som dessa saker för vanligt folk förefaller mycket enkla att begripa.

Det finns inga märkvärdiga komplikationer i detta sammanhang, herr Lidbom, inga våldsamma motsättningar mellan regeringspartierna, som kommer att ta sig uttryck i olika uttolkningar av villkoren. Det hela är mycket enkelt. Såsom energiministern här givit till känna kommer inom kort den s. k. villkorspropositionen att läggas fram, vari man i juridiska termer något ytterligare har preciserat och fastställt vad som står i regeringsförklaringen. De enkla termerna i regeringsförklaringen får alltså en juridisk klädnad, som inte är särskilt märkvärdig att begripa

för någon, framför allt inte för de inblandade kraftföretagen. De har att bedöma om de vill göra en satsning på dessa villkor.

Vad som har inträffat är tillämpningen av den omvända bevisbördan. Vad detta innebär borde man inte behöva närmare förklara för herr Lidbom. Det är en utomordentligt enkel sak att fatta. Om inte dessa kraftföretag klarar att ur villkoren utläsa om de kan göra dessa stora satsningar, faller ansvaret på dem. De får bevisa inför nationen och, när det gäller de privata företagen, inför sina eventuella intressenter att denna sak går att klara eller icke.

Så småningom kan det bli ekonomiska konsekvenser för Vattenfall i Forsmark – och för de privata intressenterna. Då kommer man in på begreppet efterborgen. Herr Lidbom säger att om huvudborgensmannen inte kan klara upp det hela får man gå till efterborgensmännen. Det är alldeles riktigt. Det är elementär juridik.

Herr Lidbom tillägger emellertid att eftersom statens vattenfallsverk, dvs. det svenska samhället, är huvudborgensman, behöver inga komplikationer inträffa. Men om Vattenfall och de privata kraftintressenterna gör en felaktig bedömning, får det självfallet ekonomiska konsekvenser för dem därför att bevisbördan ligger på dem. Såsom i all näringsverksamhet, när man gör en felaktig satsning och har tecknat en borgen, får man ta konsekvenserna, såväl huvud- som efterborgensmän. Det är nämligen inte bara huvudborgensmannen som i så fall får stå risken för den felaktiga satsningen. Huvudborgensmannen har, även om han heter staten, att gå till efterborgensmännen och kräva ut deras andel av borgen.

Märkvärdigare och mera komplicerat än så är det inte. Jag tycker inte att man bara av politiska motiv skall försöka förvirra bilden av en situation som i själva verket är skäligen enkel att fatta.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Det finns inte så mycket att tillägga efter herr Sjönell's beskrivning av förslaget i tilläggsbudgeten. Jag vill emellertid understryka ett par saker. För det första har efterborgenstekniken använts tidigare, för utlandslån. Jag anförde det förut i debatten, vilket herr Lidbom kanske hörde. För det andra begär vi inte att kraftföretagen skall göra sin bedömning förrän villkorspropositionen föreligger. Det här är en rättssäkerhetsfråga, och därför är det viktigt att propositionen kommer så snabbt som möjligt. Som jag redan sagt, har det också varit min målsättning. Därmed borde den saken vara avklarad.

Herr Ingemund Bengtsson säger att jag skulle ha givit en felaktig bild. Jag påstod inte att jag gav en fullständig bild av situationen. Det är klart att det finns driftspersonal och att det förhåller sig på ett annat sätt med den än med anläggningsarbetare som förväntas flytta till annat arbete. Det är givet att man måste skilja på de här två grupperna, men anläggningsarbetarna är ju de många. Det framgår av Forsmarksfallet att det är ett helt dominerande antal byggnadsarbetare, medan driftsper-

*Om den framtida
sysselsättningen för
anställda vid
kärnkraftsbyggen,
m. m.*

sonalen i varje fall än så länge uppgår till ett par hundra personer. Det är väl i stort sett samma relation i Ringhals – det kan vara litet olika beroende på vilket skede utbyggnaden befinner sig i och om man har något verk i drift eller inte.

Detta är självklarheter. Poängen i det jag sade var att det är klart att oron ökar på de här platserna inför en eventuell omställning i och med att den allmänna arbetsmarknadspolitiska situationen inte är särskilt tillfredsställande, för att uttrycka sig utomordentligt generöst gentemot den tidigare socialdemokratiska regeringen.

Herr LIDBOM (s):

Herr talman! Det sägs i det förslag till tilläggsbudget som har of-fentliggjorts i dag – och det är bra att det sägs ifrån klart och tydligt – att i sista hand är det regeringen som måste bedöma om de villkor i säkerhetshänsende som uppställts är uppfyllda eller inte. Hur de villkoren kommer att se ut får vi veta i den s. k. villkorspropositionen. De antyds i regeringsprogrammet, där det talas om godtagbart upp-arbetningsavtal och en helt säker slutlig förvaring av det högaktiva avfallet.

Men vad det här villkoret innebär kommer inte att prövas förrän det blir aktuellt att starta ett sjunde aggregat – att Barsebäck 2 skall startas är ju redan klart. Jag betvivlar sannerligen att man kommer att kunna skriva en lag i den här villkorspropositionen som inte ger utrymme för olika tolkningar, både politiska och juridiska. Under mellantiden är det alltså kraftföretagen som skall göra bedömningarna själva och på eget ansvar. De skall i första hand ta ansvaret, om jag fattade herr Sjönell rätt, och herr Johansson distanserade sig inte från det uttalandet.

Bedömer företaget situationen fel, anser de att de kan uppfylla kraven beträffande upp-arbetningsavtal och beträffande förvaring av avfallet och det sedan visar sig några månader eller något år senare att regeringen på politiska eller juridiska grunder eller vad det kan vara kommer fram till en annan uppfattning, då drabbas alltså kraftföretagens intressenter – inte bara staten utan även kommuner och enskilda företag – av smällen. Är detta den riktiga tolkningen, så har ni verkligen i det här tilläggs-förslaget givit med ena handen och tagit tillbaka med den andra. Ni ger kraftföretagen chansen: Här skapas möjligheter till statligt borgens-åtagande, men sedan får ni göra era egna riskbedömningar bäst ni kan – huggar ni fel, så kan ni åka på en stor ekonomisk smäll!

Det vore intressant, herr talman, att få ett besked av statsrådet Jo-hansson själv: Är detta meningen med vad som står i tilläggsbudgeten och vad herr Johansson sade i sitt svar i kammaren i dag?

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! I tilläggsbudgeten föreslås finansiella lösningar under den bedömningsperiod som kraftföretagen skall ha efter det att villkorspro-positionen har förelagts riksdagen. I villkorspropositionen kommer också ersättningsfrågorna att behandlas.

Nu har vi, herr Lidbom, distanserat oss ganska långt från vad den här interpellationsdebatten huvudsakligen skulle gälla, nämligen Forsmark. Jag tror att det är bra att vänta med den fortsatta diskussionen till dess att villkorspropositionen föreligger.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 24 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1976/77:8 till skatteutskottet

1976/77:35 till socialutskottet

1976/77:37 till arbetsmarknadsutskottet

1976/77:38 till socialutskottet

1976/77:39 till konstitutionsutskottet

§ 25 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna 1976/77:37 och 38.

§ 26 Anmäldes och bordlades

Propositioner och skrivelse

1976/77:25 med förslag om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1976/77

1976/77:33 om fortsatt giltighet av lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall

1976/77:34 med redogörelse för tillämpningen av terroristlagstiftningen

§ 27 Anmäldes och bordlades

Förslag

1976/77:4 Nordiska rådets svenska delegations förslag om ändring i reglemente

§ 28 Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 10 november

1976/77:39 av herr *Glimnér* (c) till herr finansministern om kustbevakningen i Gryt och Arkösund:

Tullverket har aviserat planer på avveckling av radiosambandscentralen i Gryt och av kustposteringen i Arkösund. Tullverkets kustbevakning är känd och erkänd då det gäller olika former av service i våra skärgårdsområden. Det har redan skett en försämring av skärgårdens service

Torsdagen den
11 november 1976

*Anmälan av
interpellationer*

genom den avveckling på vissa platser och centralisering av lotsväsendet som ägt rum. Likaså är polisens möjligheter till insatser för bevakning, hjälp och service i skärgården otillräckliga, vilket flera gånger påtalats även i riksdagen i form av krav på ytterligare polishåtar.

De aviserade planerna på avveckling av sambandscentral och kustpostering i skärgårdsområdet för delar av Södermanland, Östergötland och Småland är anmärkningsvärda. De rimmar även dåligt med den satsning som man, inte minst genom riksdagens besked, vill göra i landets skärgårdar i olika avseenden. Ett faktum är att allt fler människor söker sig ut i skärgården, och med detta följer en ökning av trafiken i skärgården år från år.

Såväl den bofasta befolkningen som fritidsbefolkningen i skärgården har lärt sig att uppskatta det arbete som kustbevakningen utför i form av uppsikt, spaning och räddningstjänst närhelst sådan hjälp är påkallad.

Det skulle vara olyckligt om denna indragning skulle komma till stånd. Erfarenheten på lotsområdet visar att med en omstrukturering till ett mindre antal platser blir det en försämring av möjligheten till bevakning och hjälp i dessa stora skärgårdsområden, varför alla skäl finns för att dessa kustposteringar får bli kvar.

Åberopande det anförda ber jag att till herr finansministern få ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att medverka till att radiosambandscentralen i Gryt och kustposteringen i Arkösund icke indrages?

1976/77:40 av herr *Alsén* (s) till herr arbetsmarknadsministern om arbetsmarknadsproblemen i Uppsala län:

Stora kort- och långsiktiga problem präglar i dag näringslivet och arbetsmarknaden i Uppsala län. Sedan länge har Uppsala kommuns arbetsmarknad kännetecknats av stark obalans. Endast drygt 12 % av de yrkesverksamma är sysselsatta inom tillverkningsindustrin. De ungdomar som lämnat grundskola och gymnasium har under senare år haft uppenbara svårigheter att erhålla anställningar inom kommunen. Flera hundra har årligen tvingats söka arbete på annan ort. Förhållandena har vid upprepade tillfällen påtalats av den socialdemokratiska oppositionen i kommunen. Den borgerliga majoritetskonstellationens passivitet har hittills försvårat varje medveten insats för att komma till rätta med den oacceptabla situationen.

En skrämmande osäkerhet råder i dag i Norduppland. I Forsmark hotas arbetet för direkt 2 500 anställda till följd av den nya regeringens energipolitik. Dessutom drabbas ett stort antal underleverantörer och underentreprenörer vid en drastisk förändring av kärnkraftsbygget. Stora medborgargrupper i området känner berättigad oro för sin utkomst och framtid. Ett ekonomiskt dråpslag som drabbar hela bygden ligger hotande nära, om inte samhällets organ känner och tar sitt ansvar.

I Söderfors innebär enligt pressuppgifter den förbådade försäljningen

av bruket till Uddeholm att närmare 200 arbetstillfällen försvinner. Denna kraftiga minskning av antalet arbetstillfällen i Söderfors blir så mycket allvarligare mot bakgrund av att flera hundra försvunnit från orten under de senaste åren. Stora Kopparberg rationaliserar samtidigt driften i Skutskärnsverken med bortfall av ca 200 arbetstillfällen. Situationen för ställtillverkningen vid Österbyverken är dessutom mycket oklar och ger anledning till oro.

Det är dock inte bara de stora basindustrierna i länet som skär ned produktionen och avskedar arbetare och tjänstemän. Även flera av länets mindre industrier har under senare tid meddelat produktionsinskränkningar med avskedanden som följd. Mälarskogs aviserade nedläggning av vissa sågar innebär hot om avskedanden för många människor. Lägg därtill en sedan länge rådande undersysselsättning för kvinnorna inom Norduppland framstår lägets utomordentliga allvar med skrämmande tydlighet.

Socialdemokraterna i Uppsala län har tillsammans med den fackliga rörelsen under flera år på olika sätt sökt intressera samhällets regionala och centrala organ för länets speciella näringslivs- och sysselsättningsproblem. Icke obetydliga resultat har också genom olika insatser kunnat uppnås. Bl. a. har vissa företagsetableringar i Tierps tätort kommit till stånd. Vid vår senaste uppvaktning förklarade sig den förra regeringen, genom sin industriminister, beredd att under innevarande höst tillsätta en särskild arbetsgrupp med uppgift att närmare tackla de norduppländska problemen. Arbetsgruppen förutsattes bestå av representanter för närmast berörda departement, regionala statliga organ, kommuner och arbetsmarknadens parter. Som jag ser det vore en sådan arbetsgrupp av stort intresse för att få en närmare kartläggning av problemen och en planläggning av insatser på kort och lång sikt.

Socialdemokraterna i Uppsala län kan inte acceptera att länet på kort tid blir ett av landets mest drabbade områden beträffande sysselsättningen. Vi har för några veckor sedan i brev till såväl arbetsmarknadsministern som industriministern givit uttryck för vår stora oro och anhållit om tid för uppvaktning.

För att trygga rätten till arbeten måste samhället utforma en aktiv sysselsättningspolitik. En sådan politik kan inte bygga på en passiv väntan på vad det privata kapitalets företrädare skall företa sig. Samhället måste aktivt gå in och leda arbetet för att trygga arbetstillfällena och planera de nya arbetsplatser som erfordras för att vårt område skall ha fortsatt tillgång till arbete och service. Härvid krävs samverkan mellan stat, landsting, kommuner, näringsliv, fackliga organisationer och folkrörelser.

Med anledning av det anförda anhåller jag att få ställa följande frågor till herr arbetsmarknadsministern:

1. Äger regeringen närmare kännedom om de svårartade problem som präglar näringslivet och arbetsmarknaden i Uppsala län? Vilken är i så fall regeringens uppfattning om situationen?
2. Är arbetsmarknadsministern beredd att låta tillsätta en särskild ar-

betsgrupp, förslagsvis sammansatt av representanter för regeringen, statliga länsorgan, berörda kommuner och arbetsmarknadens parter, med uppgift att framlägga förslag om åtgärder för att komma till rätta med arbetsmarknadsproblemen i Uppsala län på kort och lång sikt?

3. Är arbetsmarknadsministern, vid ett positivt ställningstagande till fråga 2, med hänsyn till frågans akuta läge därvid beredd att ägna Nordupplands situation speciell skyndsam uppmärksamhet?

1976/77:41 av herr *Lövenborg* (vpk) till herr industriministern om åtgärder för att trygga sysselsättningen i Jokkmokks kommun:

Jokkmokks kommun måste bli föremål för en snabb statlig räddningsaktion. Vattenkraftsutbyggnaden, som under en rad år varit den stora sysselsättningskällan, håller på att avvecklas, och därmed har kommunen också hamnat i en ekonomisk tvångströja. En snabb statlig räddningsaktion ter sig helt nödvändig.

I Jokkmokks kommun liksom i övriga inlandskommuner har de traditionella basnäringarna under en följd av år minskat i omfång. Rationaliseringar i skogen och nedläggning av jordbruk innebar många förlorade arbetstillfällen, men då kom utbyggnaden av vattenkraften att bli kommunens räddningsplanka.

I mitten av 1960-talet började Vattenfall trappa ner sin verksamhet. Enbart under åren 1965–1970 förlorade Jokkmokks kommun 1 300 arbetstillfällen. När vattenkraftsutbyggnaderna snart är helt avslutade står kommunen inför en ekonomisk katastrof därest staten inte vidtar åtgärder för att trygga sysselsättningen.

Inom kort kommer Vattenfall att minska antalet anställda med minst 500, vilket innebär en betydligt större befolkningsminskning. Servicenäringarna drabbas, och för kommunen blir konsekvensen ett drastiskt minskat skatteunderlag.

Situationen har inte uppstått som "en blix från klar himmel". Det är oförsvärligt att inte statsmakterna långt tidigare planerat för annan sysselsättning för att ersätta det väntade bortfallet.

Redan nu håller problemen på att växa kommunen över huvudet. Statens ansvar för att klara upp situationen är helt uppenbart.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr industriministern ställa följande fråga:

Vad planerar regeringen i form av omedelbara såväl som långsiktiga åtgärder för att klara sysselsättningen i Jokkmokks kommun?

den 11 november

1976/77:42 av fru *Marklund* (vpk) till herr statsministern om kvinnofrigörelsen:

Läget för kvinnofrigörelsen är ur en rad synvinklar oroande. Mot de senaste årens landvinningar på jämställdhetsområdet står en rad negativa

tendenser. En del av dessa tendenser förefaller ha förstärkts.

Kvinnofrigörelsens grund är kvinnans återvändande från privat hemarbete till samhälleligt arbete. Det senaste årtiondet har endast *en* speciell form av kvinnoarbete ökat väsentligt: deltidsarbetet.

Sevregeringen på arbetsmarknaden har inte blivit mindre. Ensidigheten och den orättvisa yrkesfördelningen har på det stora flertalet områden skärpts. De utpräglade s. k. kvinnoyrkena har blivit kvinnoyrken i än mer markerad grad.

Daghemskrisen fördjupas. Det finns i dag ingen proportion mellan av riksdagen rekommenderad utbyggnadstakt och det akuta och framtida behovet. Daghemspolitiken saknar kontakt med verkligheten.

De medvetna kvinnornas kamp har mött en ideologisk motoffensiv. Ett återvändande till irrationella myter, till en romantiserad familjesyn och ett idealiserat moderskap kan spåras. Byggnadspolitiken prioriterar villaboende och isolering.

Skolan har helt misslyckats med att utjämna könsrollerna. Daghemsuppföstran tycks ha varit lika verkningslös. Den massiva indoktrineringen i privat veckopress och kiosklitteratur står mot avancerade men föga spridda uttryck för kvinnors politiska och litterära frigörelse.

Den socialdemokratiska regeringen misslyckades med jämställdhetsfrågan. Den retirerade mer och mer mot en traditionell kvinno- och familjesyn. Bland de borgerliga partierna gjorde sig mot frigörelsen negativa attityder gällande: vårdnadsbidragen, villabyggnadspolitiken, abortfrågan osv. De kortfattade parollerna i regeringsdeklarationen minskar därmed på avgörande sätt i trovärdighet.

Mot den nämnda bakgrunden vill jag ställa följande frågor till statsministern:

1. Vilken syn har regeringen på kvinnofrigörelsen?
2. Varför främjas inom regeringspartierna mot kvinnofrigörelsen och en progressiv kvinnosyn stridande attityder och politiska lösningar?

1976/77:43 av herr *Lindkvist* (s) till fru bostadsministern om åtgärder mot spekulation på bostadsmarknaden:

Enligt regeringsförklaringen skall byggande och förvaltning av bostäder ske i former som motverkar spekulation. Vad detta innebär i praktisk handling vet vi ännu inte mycket om – trots uttorkningar i tidningsintervjuer. Vad vi däremot vet är att det förekommer spekulation på bostadsmarknaden i en sådan omfattning och i sådana former att det ligger i folkflertalets intresse inte bara att allmänt sett motverka den utan också att få ett snabbt slut på den.

Det är här fråga om åtgärder över ett brett fält. Behöver vi inte utvidga Lex Backström till andra områden än storstadsområdena? Det behövs knappast någon utredning för att kartlägga hur hyreshajarna flyr till landsorten. Hur ser regeringen principiellt på förslaget att förbättra tvångsförvaltningslagen och införa en möjlighet till inlösen? Vad avser man

att göra åt det faktum att lagfartsplikten inte efterlevs? Delar regeringen uppfattningen att det behövs åtgärder mot den svarta handeln med bostadslägenheter och för att avskaffa andelslägenheter? Är tanken på direktägda lägenheter nu avskriven? Kommer det förslag till en ny byggnadslagstiftning som värderar grundläggande sociala strävanden och gemensamma och långsiktiga samhällsintressen tyngre än kortsiktiga och privata intressen?

Flera av de här ställda frågorna har behandlats eller behandlas i utredningar som initierats av den förra regeringen, och en del är ute på remiss. Det är självfallet inte möjligt att nu kräva preciserade lösningar i alla delar. Enligt min mening är det emellertid mycket viktigt att viljeinriktningen och ambitionsgraden i de skilda frågorna deklarerats klart och otvetydigt inför riksdagen. Därför anhåller jag om tillstånd att till fru bostadsministern ställa följande fråga:

Vilka åtgärdstyper övervägs inom regeringen och dess kansli i syfte att inte endast motverka utan slutligen stoppa spekulation på bostadsmarknaden?

§ 29 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 11 november

1976/77:69 av herr *Stridsman* (c) till herr kommunministern om Luleå kommuns ekonomiska problem:

Med anledning av Stålverk 80-planerna har Luleå kommun i sin driftbudget för åren 1978–1981 räknat med ett extra skatteutjämningsbidrag för att motverka alltför kraftiga kommunalskattehöjningar.

Efter förskjutningen av Stålverk 80-projektet har kommunens ekonomiska situation ytterligare försämrats.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga:

Vilka åtgärder ämnar kommunministern vidta för att hjälpa Luleå kommun ur den svåra ekonomiska situation man hamnat i på grund av investeringar som gjorts på förutsättningar som har direkt samband med Stålverk 80-projektet?

1976/77:70 av herr *Östrand* (s) till herr arbetsmarknadsministern om statsbidragen till beredskapsarbeten för arbetslös ungdom:

För att stimulera sysselsättningen bland ungdomen vidtog den föregående regeringen en rad åtgärder. Bl. a. fick kommunerna statsbidrag med 75 % för att anordna beredskapsarbeten åt arbetslösa ungdomar under 25 år. Jag har nu erfårit att regeringen beslutat minska detta bidrag till 60 %, vilket jag anser vara en allvarlig försämring, då den totala

arbetslösheten har ökat och man kan frukta att även ungdomsarbetslösheten kommer att dröja kvar och även den kanske öka under den närmaste framtiden.

Med hänvisning till vad jag här anført vill jag fråga herr arbetsmarknadsministern:

Är statsrådet beredd att ompröva beslutet om att sänka statsbidragen till kommunerna för att anordna beredskapsarbeten bland arbetslös ungdom under 25 år?

1976/77:71 av herr *Björck* i Nässjö (m) till fru utrikesministern om offentliggörande av UD:s material angående Raoul Wallenberg:

Den svenske diplomaten Raoul Wallenbergs öde har under de senaste 30 åren varit föremål för stort intresse hos den svenska allmänheten. Någon möjlighet att tillfredsställande belysa de svenska myndigheternas handläggning av fallet föreligger emellertid inte då det omfattande arkivmaterial i ärendet som förvaras hos utrikesdepartementet är hemligstämplat.

Allteftersom tiden går minskar möjligheterna att bringa klarhet i Raoul Wallenbergs öde. Ett offentliggörande av hela materialet, med de undantag där personliga hänsyn kräver anonymitet, skulle såväl underlätta allmänhetens möjligheter att bedöma hur efterforskningsarbetet tidigare bedrivits som öka möjligheterna att i framtiden bringa klarhet i hans öde.

Mot denna bakgrund vill jag fråga fru utrikesministern om hon är beredd att frisläppa hela materialet om Raoul Wallenberg med undantag för de akter där särskilda anonymitetshänsyn måste tas samt vidare om hon i en vitbok är beredd att publicera särskilt viktiga dokument, särskilt sådana som tillkommit sedan den senaste vitboken publicerades 1965?

1976/77:72 av fru *Leijon* (s) till herr arbetsmarknadsministern om arbetet för jämställdhet mellan kvinnor och män:

I regeringsdeklarationen anges att arbetet för jämställdhet mellan kvinnor och män skall påskyndas. Mot denna bakgrund vill jag nu, fem veckor efter regeringsombildningen, ställa följande frågor till herr arbetsmarknadsministern:

1. När kommer regeringen att utse ordföranden i kommittén för att utreda frågor om jämställdhet mellan män och kvinnor m. m. resp. den s. k. stora jämställdhetsdelegationen?
2. Vilka åtgärder har under de fem veckor som förflutit vidtagits för att fullfölja de av den förutvarande lilla delegationen igångsatta projekten, t. ex. aktiviteterna inom de statliga företagen?
3. På vilket sätt kommer den parlamentariska kommittén att beredas tillfälle att få insyn i och kunna påverka regeringens budgetarbete?

Nr 25

Torsdagen den
11 november 1976

---

*Meddelande om
frågor*

1976/77:73 av herr tredje vice talmannen *Eriksson* (fp) till herr statsrådet Mundebo om vidgad rätt till avdrag vid inkomsttaxeringen för bilresekostnader:

De beviljade avdragen för resor mellan bostad och arbetsplats underlättar för många att bo kvar i mera glest befolkade bygder utanför själva tätorterna. Detta har i sin tur bidragit till att servicen i dessa bygder har kunnat upprätthållas. De höga drivmedelspriserna och ökade kostnader i övrigt för att ha bil har dock medfört att de nuvarande möjligheterna till reseavdrag är helt otillräckliga.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande fråga:

Kommer statsrådet att ta initiativ för att förbättra avdragsmöjligheterna för resor med egen bil mellan bostad och arbetsplats?

1976/77:74 av fru *Andersson* i Hjärtum (c) till fru bostadsministern om utbyggnaden av mindre tätorter:

Från vissa ledande planerare har gjorts gällande att någon utbyggnad av mindre tätorter inte bör ske om det inte finns arbetstillfällen på just den orten. Detta argument har framförts trots att arbetstillfällen funnits på några mils avstånd. Från den nya regeringens sida anger man i regeringsdeklarationen att bebyggelse i mindre tätorter skall underlättas.

Vilken inställning har statsrådet till en utbyggnad av mindre tätorter under ovan relaterade omständigheter?

§ 30 Kammaren åtskildes kl. 17.41.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert